

**JOSEF
ŠKVORECKÝ**

SPIŠY JOSEFA ŠKVORECKÉHO

Neuilly
a jiné
příběhy

IVO ŽELIŽNÝ

SPISY JOSEFA ŠKVORECKÉHO - SVAZEK 4 - NEUILLY A JINÉ PŘÍBĚHY

*...život, to monstrum
složené z krásy a brutality...*
KATE CHOPINOVÁ

Obsah

I

- Eva byla nahá
- Jak jsem se učil německy a anglicky
- Počátek mé literární dráhy
- Tři mládenci v peci ohnivé
- Babylónský příběh
- Divák v únorové noci
- Cesta k ateliérům
- Šmé s literaturou
- Sam píše recenzi
- Hovory s Oktábrinou
- Již staří egyptané
- Úsměv pennsylvánské noci
- Lekce na parní lodi
- Můj táta haur a já
- Feminine Mystique

II.

- Neuilly
- Autorova poznámka
- Ediční poznámka
- Textologická poznámka

Eva byla nahá

Setkali jsme se v otevřeném autokaru, odkud nám ukazovali Prahu. Měla copánky spletené z hnědých vlásků a na koncích červené mašle. Na to se pamatuji. O čem jsme spolu mluvili, už nevím. Vůbec nevím, o čem spolu děti mluví. Jejich svět je mi cizí, a proto se o něj nestarám.

Je to prý šťastný svět. Nepochybně je to šťastný svět. Nezná optimismu, ani zoufalství. Probíhá v jakési permanentní náladě dychtivého zájmu. Ale rád bych věděl, kdy končí.

A snad to vím. Víím, že měla na sobě letní šatečky z bílého plátna, červené sandály a bílé ponožky a že byla z Velimi nebo odkud, z nějakého malého města, a vylosovali ji za kloboučky. Protože mně bylo tenkrát osm a protože ona byla o hodně mladší, mohlo jí být tak šest. Ostatně, myslím, že po prázdninách měla jít do první třídy. V Praze byla poprvé. Pán s megafonem vykládal o pamětihodnostech a na hnědých vláskách s pěšinkou uprostřed vyjímal se červený baret s nápisem THYMOLIN skoro koketně.

Mně, když mi ho nasadili, připadal jako baret cizineckého legionáře. Ale sotva jsem uviděl ji, ztratil jsem o baret zájem. Co byl baret proti ní. Proti copánkům s červenými mašlemi. Proti očím jako z čokolády. Proti nahým lýtkům v bílých ponožkách.

Takže to byla asi láska na první pohled a asi první láska v životě.

Ach!

Myslím, že je marné to líčit. Naložili nás do vagonů třetí třídy, spojili nás s výpravou dětí Chudých města Prahy, naskládali nás deset do jednoho kupé, chlapečky, holčičky, a už jsme ujížděli, dva dny a dvě noci, do slunné Itálie.

Když zmizelo Wilsonovo nádraží, plakala. Slzičky se kutálely po červených tvářích a po bílé náprsence šatů bez řader, po tom útlém popředí dětského tělíčka. Na noc dali z lavice na lavici prkna, na ně deky a na deky položili nás. Pět hlavou k jedné, pět hlavou k druhé straně.

A v noci se nám objevila studená krása Alp pod měsícem. Dívka štkala při zajímavém pohledu na ty tvrdé německé velikány přikryté ledem. Dotýkal jsem se nohama jejích nohou, horkých v nočním vagoně, v oslnivém světle sněhových čepic, které zářily jako hroty skleněných střeš.

Můj soused - a ty nohy v malinkých ponožkách ležely mezi námi - Jiří Chrůma, nikoli z výpravy firmy THYMOLIN, ale jedno z dětí Chudých města Prahy, se jí posmíval. Neměl pochopení pro stesk malého děvčátka. On jel vsťříc velkým dobrodružstvím. Vstříc pravidelným a vydatným obědům. Posmíval se tomu půlnočnímu štkání a holedbal se pohrdáním k plemeni holek.

Holka?

Ne. Tohle bylo něco jiného.

Druhého dne jsem s ní musel o něčem mluvit. Jenže si nemohu vzpomenout, o čem. Nemohu. Dala mi bábovku s čokoládovou náplní, která mi doma nikdy nechutnala, ale saědl jsem ji. Samozřejmě. Protože mi ji dala ona. Je to divné. Neslyším ani slovo. Ale ty hnědé, čokoládové oči vidím jasně. Dávaly se udiveně do severoitalské nížiny na sedláčky v polích, na svižně pochoduující horské myslivce s kohoutími chocholy, na fašistické celníky nadité do rajtek, páchnoucí potem, laškující s učitelkou, která měla dozor ve vagoně.

Je to tak šťastný věk, to uplakané dětství? Protože brečela znovu, když jsme se vypotáčeli z vlaku a kolem nádraží vedli četu černých zajatců svázaných provazem. Bylo to v době habešské války. Asi se jich bála. Nebo snad toho provazu. Nebo snad se jí dosud stýskalo.

Potom nastaly slunečné dny v Gradu, dny zmrzliny, melounů, krabů zalezlých v domečcích lastur. Námořník z minolovky, kotvící před vilou, hrával večer na kytaru serenády pro učitelku. Byl špinavý a učitelka ohrnovala nos. Ve vedlejší vile bydlela hitlerjugend. Po setmění pálili táborák a sborově recitovali německé básně, které zněly zavile, výhrůžně a přitrouble. Jiří Chrůma se jednou v noci vykáel do novin a hodil jim to otevřeným oknem do kuchyně. Protože jejich kuchyně byla obrácena na druhou stranu, k vile děvčat z Ballily, vedoucí hitlerjugend to ututlali. Děvčata z Ballily zpívala při měsíčku tklivé, melodické písně o svaté Lucii a o Duce m Mussolinim. V oknech vily hitlerjugend se objevovaly plavé kebuly, ačkoli bylo po večerce. U hitlerjugend se večerka držela. U děvčat z Ballily ne.

My ji také nedrželi. Po zhasnutí světel zahajoval Jiří Chrůma polštářovou bitvu tím, že udeřil podhlavníkem Quidóna Hirsche, který byl synovec nějakého pána od Thymolinů, a proto jel s námi z protekce. Quidón, zarputile odvážný tlouštík, napadl Jiřího Chrůmu a Jiří Chrůma mu rozbil nos.

Někdy jsme zabíjeli stonožky. Jindy Jiří Chrůma vyprávěl o své Ovocné společnosti s r. o., důmyslné síti malých hlídačů ovoce, tajně spojených se zlodějíčky, která terorizovala hokynáře na Žižkově, v Karlíně a v Holešovicích.

Obdivoval jsem se Jiřímu Chrůmovi a měl jsem z něho trochu strach. Pochopitelně. Byl jsem spořádaný jedináček z malého města a věděl jsem, že krádež je hřích. Jiří Chrůma hříchy neuznával. Byl bez vyznání. Obdivoval jsem jeho ďábelskou odvahu, s níž se stavěl proti Bohu, a trochu mě mrazilo v zádech.

Ale když skončily polštářové bitvy, myslel jsem vždycky na děvčátko. Holky spaly ve vedlejší ložnici a někdy také zpívaly.

Sbíral jsem pro ni hvězdice a skořápky mořských ježků. Z těch jsem vyrobil černosský náhrdelník a ona jej nosila jedno odpoledne kolem krčku jako střízlík, na miniaturních červených plavečkách, v nichž vzadu mizel žlábek drobné páteře prodloužený pěšinkou mezi hnědými vlasy.

Potom ho zapoměla na pláži.

Při večeři se stalo, že kuchař sekáčkem na maso rozsekl letící saranče a obě poloviny spadly dívence do polévky. Kuchař byl užvaněný Talián s malárií, kterou si uhnal v Habeši. Pálil rovněž za učitelkou a přesekávání sarančat v letu byl jeho parádní kousek.

Tělíčko sarančete plavalo v dívčině polévce a hrabalo nožičkami. Kusadla oddělené hlavy se zakousla do fazole. Dívka plakala ošklivostí. Vyměnil jsem si s ní rytířsky polévku a pak jsem obě poloviny se zájmem snědl. Chutnaly jako morek z kosti nebo tak nějak. Dívence se udělalo špatně z toho, že se na mě koukala.

Musela odejít. Opálené nožky v zelených sandálech, bílé šortky, pruhované námořnické tričko. Jiří Chrůma, inspirován tou epizodou, začal chytat sarančata a požírat je před holkama živá. Holky ječely a utíkaly do vily. Ale špatně jim nebylo jako jí. Jako dívence.

Protože ona neječela. Zbledla, zezelenala a musela odejít.

Druhý den zuřila na moři od rána bouře. Šedivými vlnami se prodíral denní parník do Terstu a hitlerjugend vypochoďovala na pochodové cvičení. Dívky z Ballily v legračních krátkých, růžovobíle pruhovaných košílkách, s nahýma nohama, běžely se smíchem v dešti do kostela. Jiří Chrůma budoval v opuštěné jídelně babylonskou věž z nedojedených zbytků kukuřičné kaše a vykládal kroužku svých nohsledů, že se stane kasařem jako jeho tatínek. Ve skutečnosti byl kasařem pouze jeho strýc. Celý den jsem strávil na zasklené verandě vily a hrál jsem s dívkou střídavě ping-pong s průměrně dvojím vrácením přes síť, střídavě jsem s ní seděl u okna a rozprávěl. Kdybych jen věděl, o čem.

Dívka byla nejhezčí ze všech holek, a učitelka, která měla nad holkama dozor, si ji oblíbila. Vzala ji několikrát na vyjížďku plachetnicí, zatímco my, po pás ve vodě, lovili jsme skleněné medúzy a záviděli.

Po obědě jsme zasedli s Quidónem Hirschem, s dívenkou a Jiřím Chrůmou ke hře Business. Quidón Hirsch ztratil brzy nervy a já získal hotel na Václavském náměstí, který jsem hluboko pod cenou prodal dívence. Pak jsem se octl ve finanční tísní a dívka mi půjčila peníze. Byla to krásná hra, třebaže kapitalistická, a měla jen tu vadu, že v jejích pravidlech nebylo pamatováno na sňatky mezi hrajícími. Cítil jsem to tenkrát velice bolestně, a kdyby to pravidla připouštěla, vím, že by si mě bývala vzala. Ale takhle jsme jen zachraňovali jeden druhého před úpadkem, až nakonec vyhrál ďábelský kapitalista Jiří Chrůma, jehož strýc byl ve skutečném životě kasařem a tatínek chudým města Prahy. Protekční synovec akcionářův Quidón Hirsch udělal bankrot první a až do konce hry potom skřípal zuby.

Navrhl ihned odvetu. Ale právě když kostky poprvé zachřestily, vysvitlo náhle slunce. Prolétlo duhovým obloukem v dešti, bouře se utišila, bílé domky a vily podél pláže se zabělaly, barevné stany zasvítily na slunci, hitlerjugend, promoklí na kůži, vraceli se za zpěvu vzpurné písně z pochodů a dívky z Ballily v krátkých košíkách se jim zlomyslně chichotaly z oken.

A tu přišla učitelka v puntíkových šatech a vyzvala dívence, mě, Quidóna Hirsche a Jiřího Chrůmu, abychom se s ní šli projít na pláž.

Šli jsme. Dívence s rozkošným něžným úsměvem, já kvůli dívence, Jiří Chrůma, poněvadž všechna učitelčina přání chápal jako rozkazy, kterých je neradno neuposlechnout, a Quidón Hirsch, poněvadž neměl s kým hrát Business.

A tak jsme se octli na pláži. Černé mraky rychle ustupovaly k východu a učitelka v bílých šatech s červenými puntíky stála na písku a šaty jí vlály ve větru a dívka v krátkých bílých šatečkách stála vedle ní a šatečky se na ní ve větru třepotaly.

Jiří Chrůma našel maličkou želvu a strčil ji do kapsy. Hleděli jsme na moře. Vítr zteplal. Slunce začalo pálit. Učitelka se k nám obrátila a řekla:

„Chlapci, vykoupejte se, co říkáte?“

„Ano, prosím,“ odpověděl za nás Jiří Chrůma.

„Vy se svezte tady a my s Evičkou se půjdeme převléknout do stanu.“

Stan stál asi pět metrů od nás, zeleně a bíle pruhovaný. Dívence zrůžověla, zrudla, zašeptala něco učitelce. Učitelka se k ní shýbla a poslouchala. Potom se narovnala, rozesmála se. Bílé zuby jí zasvítily v hezké hnědé tváři.

„Ale zlatíčko, vždyť ty je ještě nemusíš mít,“ řekla se smíchem, znovu se sklonila k dívence, objala ji a políbila a pak ji odvedla za ruku do stanu. Dívence byla rudá jako mák. Svlékli jsme se do plavek, které jsme pořád nosili na těle, posadili jsme se na písek a učili jsme želvičku chodit po zadních nohách.

Potom se cípy plachty ve vchodu do stanu rozhrmuly a objevila se učitelka. Měla odvážné dvoudílné plavky a řadra jí trochu přetékala z podprsenky. Ale na to jsem se nedíval. Vedle ní stála dívka. Byla nahá a rudá v obličeji.

Vypadala jako holátko. Tělíčko bylo bílé, jenom nohy, ramena a ruce měly barvu světle hnědé kávy.

Seděli jsme a civěli na dívence s otevřenými ústy. Želvička nám zatím utekla. Už jsme ji potom nenašli.

Učitelka se rozběhla, řadra se jí rozhoupala, a vlekla dívence za ruku. „Hóóónem do vody!“ volala pitomě nebo snad zlomyslně nebo snad proto, že i ji to všechno vzrušovalo a ona sama nevěděla proč.

Utíkaly k moři. Tyrkysové dvoudílné plavky učitelčiny a bílá, holá zadnička děvčátka, nad níž se houpaly dvě mašle na dlouhých copech.

Najednou se mi udělalo mdlo. Potom divně. Potom nesmírně smutno, tak smutno, že na to slova nestačí. Protože jsem poznal trýzeň života, tu trýzeň, pro kterou

smrt není člověku lhostejná.

Zelená vlna vyhoupla k nebi dvě plovoucí těla. Velkou a malou ženu.

„Kluci, dem na zmrzlinu!“ řekl jsem. To si pamatuji. Protože, řekněte, co jiného jsem mohl dělat?

Co vůbec se dá dělat?

1961

Jak jsem se učil německy a anglicky

Když jsem byl chlapec, musel se každý, pokud se chtěl stát něčím víc než nádeníkem, naučit německy. A tak jsem ve věku devíti let začal dvakrát týdně chodit do staré židovské školy, kde se pan Neu, kantor místní synagogy, nuzně protloukal tím, že vyučoval židovské chlapce hebrejštině a křesťanské chlapce jazyku Germánů.

Židovská škola byla tmavá budova v srdci maličkého starého ghetta v Náchodě, mém rodném městě, jež založili v 13. století. Tam bydlel pan Neu v kuchyni. V bytě byla ještě jedna místnost, patrně ložnice, ale tam mě nikdy nepustili. Během mé hodiny seděla paní Neuová, tělnatá stará žena, na nízké stoličce zády ke kuchyňskému sporáku a občas přerušovala výuku svého manžela, objasňujíc jeho mluvnické výklady. Pan Neu byl vlídný starý pán malé postavy, měl krásný tenorový hlas a křestním jménem se jmenoval Adolf. Narodil se koncem

devatenáctého století, kdy na tom jménu ještě nelpěla žádná hana. Dal mi učebnici němčiny, která vskutku začínala od začátku. Na první stránce byl černobílý obrázek špinavého slepičího vejce, pod nímž těžko čitelným švabachem stálo: *Das ist ein Ei. Ist das ein Ei? Ja, das ist ein Ei.* Moje němčina, v níž jsem později dosáhl slušné zběhlosti, zrodila se z toho vejce.

Měl jsem rád pana Neue a jeho hodiny. V jeho vyučovacích metodách nebylo sice ani stopy po nějaké vytříbené pedagogické teorii, ale kupodivu přinášely výsledky. Učil jsem se skloňovat hlasitým a neustálým opakováním řady magických slov, dokud pan Neu nebyl spokojen, a slova se mi pevně vtiskla do paměti:

*Der gute alte Wein,
des guten alten Weines,
dem guten alten Weine,
den guten alten Wein.*

Ve svém tehdejší věku jsem nikdy neokusil vína a neměl jsem ponětí, že víno zpravidla musí být staré, aby bylo dobré. Ale ta slova zněla jako krásná magická formule. Dodnes vidím holou hlavu vlídného kantora, jak uznale přitakává recitaci: *Der gute alte Wein, des guten alten Weines...* Vlastně pochybuju, že pan Neu vůbec někdy okusil opravdu dobré staré víno. Při svých příjmech si to stěží mohl dovolit.

Miloval jsem toho starého kantora, miloval jsem jeho tělnatou, nehybnou, ale nikoliv mlčenlivou ženu, miloval jsem přítmi staré školy se špinavou starou mapou Palestiny v chodbě na zdi.

Na téže zdi visela také tabule se zprávami mojžišské náboženské obce; tak se židovské náboženství nazývalo v mé rodné zemi. A léta plynula. Dosáhl jsem věku čtrnácti let, a pořád jsem dvakrát týdně chodil do staré školy. Mezi vejcem a mými čtrnácti lety ležela dlouhá intelektuální vzdálenost. Za vedení pana Neue jsem studoval německý překlad *Babičky* Boženy Němcové. Metoda spočívala v tom, že jsem vlastními slovy vyprávěl panu Neuovi obsah po sobě jdoucích kapitol. Když jsem jednoho dne šel domů, všiml jsem si, že na tabuli visí dost dlouhý seznam jmen. „Následující osoby sdělují rabínovi svůj záměr opustit mojžišskou obec a dát se pokřtít v katolické církvi.“ V mých představách křest souvisel s nemluvnaty. Ale tu sobotu jsem viděl důstojného pána Melouna, jak lije svěcenou vodu na hlavu starého pana Steina, natírá olejem starou paní Ohrenzugovou, vkládá zrnka soli do úst hezké Gertičky Wotické, jedné z dívek, jež jsem obdivoval, v tom věku dosud jen na dálku.

Pan Neu z mojžišské obce nevystoupil a nakonec mu zlo zasadilo smrtelnou ránu stejně jako právě pokřtěným katolíkům. Ani se nedostal až do Osvětimi, zemřel už v Terezíně. Pomalu jsme opouštěli *Babičku* a německé hodiny se měnily v nekonečné konverzace, jichž se stále častěji účastnila také paní Neuová. Předmětem byla historie židovského utrpení. Ve věku čtrnácti let nezasáhl mou duši ještě dosah historických tragédií. Stará utrpení připadala mi spíš jako pohádky bratří Grimmů, kdysi rovněž předmět mého jazykového výcviku s panem Neuem. A ani já, ani pan a paní Neuovi jsme nebyli připraveni na to, co mělo přijít. Nikdo nebyl. Jateční představy se omezovaly na osud dobytka a nikdo nikdy neslyšel o plynových komorách.

Pan Neu byl tragický optimista. „*Was wir Juden schon alles mitgemacht haben!*“ - to byla nová a v jiném smyslu rovněž magická věta, kterou jsem slyšel pokaždé, když jsem zasedl za jejich kuchyňský stůl. „*Aber wir haben alles überlebt!*“ dodával znovu a znovu a pak se pouštěl do vyprávění o svém životě za první světové války, v blažené nevědomosti, že mi ty příhody vyprávěl, dvakrát týdně, týden po týdně, téměř po celý rok. Už v první světové válce si vydělával na živobytí jako kantor a soukromý učitel hebrejštiny a němčiny. Ale peníze nepřijímal. Chtěl jen chleba, mouku, auch *ein Stückchen Fleisch*. Takže válku přežil. „*Man kann dir alles nehmen, Josef,*“ říkal pedagogickým hlasem, „*nur was du da hast* -“ ukázal si na holou hlavu, „*das kann dir niemand nehmen!*“ Nevěděl, že na rozdíl od starého Rakouska-Uherska mohou v Třetí říši být hlavy snadno *genommen*.

Idyla líných odpolední s *dem guten alten Wein* se změnila v něco, z čeho se rychle stala noční můra. Jednoho dne *Árijský boj*, antisemitská česká napodobenina Streicherova *Der Stürmer*, otiskla dopis od nepodepsaného „náchodského korespondenta“. Informoval čtenáře - přirozeně se záměrem informovat nadřízené úřady - že Josef Škvorecký, disponent Drážďanské banky, posílá dosud svého syna na *německé* hodiny - německé bylo vysázeno kurzívou - ke kantorovi místní *židovské* - opět kurzívou - synagogy. Otcí se do tváře nahnula krev a poprvé v životě jsem ho slyšel klít. Ale do židovské školy jsem chodit přestal.

Asi tři týdny nato zazvonil zvonek. Otevřel jsem, a venku stál starý pan Neu v černém svrchníku a mírně se usmíval. „*Was ist mit dir, Josef? Ich dachte, du warst krank?*“ Zrudl jsem a pak jsem vykřikl: „*Ich - ich darf nicht mehr zu Ihnen kommen.*“ „*Du darfst nicht?*“ podivil se pan Neu. „*Warum?*“ „*Ich* -“, ale v tu chvíli vešel můj otec, opět ve tváři rudý, vzal pana Neue do obývacího pokoje a zavřel dveře. Zůstali tam dlouho, velmi dlouho. Nakonec se pan Neu objevil, zdálo se mi, že je sehnutý, a krásný nos, trčící mu z obličeje, náhle zešpičatěl. Podal mi ruku, stiskl jsem ji. „*Also, auf Wiedersehen, Josef!*“ řekl. „*Auf Wiedersehen, Herr Lehrer* -“ Podali jsme si ruce, ale když jeho černý svrchník zmizel za dveřmi předsíně, začal jsem slzet, ačkoliv jsem vlastně nevěděl proč. A pan učitel byl tentam. V té chvíli jsem nevěděl, že nebude žádné *Wiedersehen*.

Proto, když jsem v rádiu slyšel řečnit Hitlera, zněl mi jako Hinkel, Chaplinův diktátor, a jeho řeč, podobně jako Hinkelova, mi byla naprosto nesrozumitelná. Starý pan Neu mě nevybavil pražádnou znalostí takové němčiny.

Musím se omluvit za tohle poněkud dlouhé odbočení, které nemá nic společného s další historkou, skrz naskrz komickou: jak jsem se naučil anglicky. Poskytne však možná užitečné pozadí. Kritici se často pozastavují nad amalgámem tragedie a komedie, jež nacházejí ve spisech mých českých kolegů spisovatelů, i v mých vlastních knihách. Neděláme to schválně, abychom dosáhli nějakého zvláštního efektu. Tak prostě ve Střední Evropě život vypadal, když jsme byli mladí. Nemůžeme si pomoci.

Skutečnost je, že v době, kdy starý pan Neu se už připravoval na smrt, já, ve svých čtrnácti, patnácti letech, jsem se dychtivě chystal na život a zdálo se mi, že se přede mnou rozprostírá do nekonečna. A zatímco jsem pořád ještě svými slovy vyprávěl obsah *Babičky*, už jsem taky tajně studoval jiný jazyk ze směšné příručky s názvem *Naučte se sami anglicky!* A moje učitelka francouzštiny, paní profesorová Hlaváčková, říkala mojí mamince: „Nerada to říkám, paní disponentová, ale zdá se mi, že posílat vašeho Josefa na soukromé hodiny francouzského jazyka je vyhazování peněz. V životě jsem nepoznala mladíka, který je tak dokonale bez jazykového talentu.“ „Ale vždyť on se tak dobře naučil německy?“ namítala maminka. Madame Hlaváčková pokrčila rameny. „Nemohu vám říci víc,“ pravila s nosovým přízvukem „než že na francouzštinu je absolutně nenadaný.“

Nesmíte si myslet, že záhadu mé vynikající němčiny a mé francouzštiny, která se po roce soukromého vyučování pořád rovnala prakticky nule, nutno přičíst na vrub nedostatečné pedagogické dovednosti francouzské dámy, anebo nějaké mé hluboké nechuti k její osobě. Nic takového: byla to hodná, patrně i docela hezká dáma, ale ve věku čtrnácti let chlapci nevnímají krásu čtyřicetiletých žen - nebo aspoň v těch dobách ji nevnímali. A když se člověk v tom věku zamiluje, oslepne k půvabům jiných žen - nebo aspoň v těch dobách to tak bylo.

Neboť to se mi stalo. Můj otec byl neplaceným ředitelem jednoho ze dvou místních biografů, který patřil Tělocvičné jednotě Sokol, a já mu pomáhal v projekční kabině. Trávil jsem tam prakticky každý večer a otcí, jenž byl tak trochu sukníkář, vůbec nevadilo, že většina promítaných filmů byla mládeži nepřístupná. Tak jsem zhlédl spousty amerických kovbojek, neboť americké filmy se dovážely až do Pearl Harboru. Nikdy jsem však nepocítil chuť zvládnout nesrozumitelný jazyk honáků krav, překypující podivně nejasnými zvuky a nevyznačující se ničím na způsob melodických kadencí Isy Mirandy a jiných tehdejších italských starů, jejichž jazyku jsem trochu - ne moc - rozuměl, díky dik tátorským metodám profesorů latiny na našem gymnáziu. Líbily se mi intonace těch hvězd, zpěvnost jejich slunného jazyka.

Potom se to všechno změnilo díky americkému filmu, který dodnes hledám v seznamu populárních filmů v týdenním Programu televize - zatím bez úspěchu, neboť se zdá, že snímek beze stopy zmizel. Ani Dr. Joe Medjuck, slavná chodící filmová encyklopedie Torontské univerzity a nyní úspěšný hollywoodský producent filmů jako *Ghostbusters* nebo *Legal Eagles*, o něm jakživ neslyšel. Někdy mám dojem, že je to jen plod mé představivosti, ale to není možné. I po sedmačtyřiceti letech kotví jeho název pevně v mé paměti: *Thoroughbreds Don't Cry - Plnokrevníci nebrečí*. V tom filmu jsem spatřil a uslyšel dívku jménem Judy Garland, vzplál jsem jasným plamenem, a ten večer v otcově biografu ze mě zbyla jen hromádka popele.

Ze dne na den se ve mně vyvinul gigantický antitalent na francouzštinu a koupil jsem si strašlivou brožurku *Naučte se sami anglicky*. Z jejího obsahu se pamatuju pouze na báseň, jež propagovala alkoholismus. Právilo se v ní, že kdežto kočka pije pouze vodu, žije pouze patnáct let, načež následoval seznam jiných vodu pijících živočichů, který vítězně končil triumfálním veršem: „*But gin-soaked, rum-soaked, whiskey-smelling man / Survives for three score years and ten!*“ neboli „Ale ginem nasáklý, rumem nasáklý, whiskou smrdící člověk / dožívá se tří dvacítek a ještě deseti let!“ Mnozí asi znáte to mistrovské dílo irské múzy, které měli už před lety zakázat, protože mi pořád zní v uších, kdykoli učiním pevné rozhodnutí.

Tenkrát mi ale zhoubný vliv té učebnice na mou morálku nevadil. Mým cílem bylo naučit se anglicky, abych Judy mohl napsat dopis. A to se mi taky podařilo, asi týden před Pearl Harborem: čímž si vysvětluju, že mi Judy neodepsala. V tom psaní jsem dříve slíbil, že hned po válce přijedu do Hollywoodu a - nepamatuju se už, co jsem jí vlastně slíbil, ale bylo to jistě něco něžného. V těch dobách bývali chlapci k dívkám něžní.

Chodil jsem tehdy do kvarty, a na gymnáziu náhle ohlásili, že počínaje kvintou budou mít studenti na vybranou mezi francouzštinou a angličtinou. To byla radikální novinka, téměř revoluce ve starém českém školském systému. Čeští studenti se museli tradičně naučit dva cizí jazyky plus latinu. Všechny byly povinné: nejdřív němčina v primě, pak v tercii latina a poté v kvintě francouzština. Jenže najednou jsme si mohli vybrat. Protože to byla novinka a pod vlivem vítězného německého *Blitzkriegu* ve Francii, každý držel palce Angličanům a tak všichni studenti obou kvart se rozhodli pro angličtinu. To ovšem nešlo. Na gymnáziu se musela vyučovat jak angličtina, tak francouzština - co by se koneckonců stalo s profesory francouzštiny? Jelikož však, na vzor vládcům země, staré gymnázium dosud nepřijalo diktátorské metody, vzniklá situace znamenala problém. Nakonec jej Dr. Vávra, ředitel, vyřešil způsobem, který ukazuje jeho hlubokou znalost škol, učitelů a žáků. Bylo nám oznámeno, že v příštím školním roce bude studenti anglické kvinty mít na matematiku profesor Bivoj, na latinu profesorka Dejmková, na dějepis profesor Ulč a na němčinu profesor Streber, kdežto studenti francouzské kvinty budou na matematiku svěření péči profesora Hlaváčka, na latinu profesorky Brožové, na dějepis profesorky Trejtnarové a na němčinu slečny doktor Althammerové.

Je třeba to vysvětlovat? Jistě jste pochopili, jaká pedagogická zásada se skrývala za ředitelovým rozhodnutím. Profesor Bivoj byl zrůda, jež stihla v průběhu padesátiminutové hodiny rozdělit patnáct nedostatečných mezi jedenadvacet studentů anglické kvinty. Profesorka Dejmková vymáhala týdenní penzum padesáti veršů Aeneidy

nazpaměť. Profesora Ulče zajímala při zkoušení pouze přesná data stovek nedůležitých historických událostí, a profesor Streber byl pravý *rara avis* v protektorátě Čechy a Morava: tělem i duší kolaborant, jenž vyžadoval, abychom u tabule cvakali podpatky a každou vyučovací hodinu začínal árijským pozdravem a zpěvem *Horst Wessel Lied*. Tohle teda čekalo na anglofily, kdežto frankofilové se mohli těšit vyhlídce na rok poklidného spánku při chaotických výkladech nesmírně učeného, avšak pedagogicky neschopného profesora matematiky Hlaváčka; vyhlídce na karban pod lavicí, zatímco profesorka Brožová se vykašle na *Aeneidu* a bude se věnovat drbům z hory Olympu, jimž kolegyně studentky budou dychtivě naslouchat. Úchvatným líčením slavných bitev bude zase frankofily bavit profesorka Trejtnarová, rozená a vynikající vypravěčka; a hoši ve třídě budou moci snít o hezké slečně doktor Althammerové, jež ačkoliv Sudeťáčka, byla pravým opakem profesora Strebera a každou hodinu začínala a končila Rainerem Maria Rilke. Četla ho nahlas lahodnou němčinou, která rozhodně nebyla jazykem jejího nominálního *Führera*.

Naslouchal jsem slečně doktor Althammerové v primě, v sekundě, v tercii i v kvartě, a tak mi učarovala, že namísto domácí slohové úlohy na téma *Der Herbst* složil jsem na ten otřelý námět básně, z níž si dodnes pamatuju první sloku:

*Bald kommen Winterstürme mit dem weissen Schneen,
und langsam wird zum Kot der alte, liebe Pfad.*

In meinem Herze kalte Winde wehen...

Es ist der Herbst. Er kommt in uns're Stadt.

Přes nejistou gramatiku dostal jsem od slečny doktor Althammerové jedničku.

Ředitelovo rozhodnutí rovněž odhalilo, že většina studentů v obou kvartách jsou zbabělci. Nakonec musel Dr. Vávra zanechat demokratického přesvědčování a deset vyděšených frankofilů poslal do anglické kvinty rozkazem. Já jsem se však zbabělcem nestal. Setrval jsem ve svém rozhodnutí vybrat si anglickou kvintu vzdor hrůzostrašnému profesorovi Bivojovi a nechutnému profesorovi Streberovi. Mě ovšem posilovala láska.

Nedala mi ale vědomosti. Proměnil jsem se z výtečného studenta na tvora, jenž rok co rok jen taktak prolézal a nakonec málem propadl u maturity.

Když jsem si uvědomil, že studiem příručky *Naučte se sami anglicky* moc nezískám, a poté co nedostudovaný angličtinář (vinou zavření vysokých škol) mě zklamal, uprosil jsem zoufalou maminku, aby mi dovolila brát hodiny u slečny Pokorné, soukromé učitelky angličtiny. Nikdo se nevyrovnal starému panu Neuovi, ale slečna Pokorná byla příjemná, i když ne právě nápadně hezká mladá žena, jíž se v roce 1938 zbláznili rodiče. Místo aby zůstali v Anglii, kde byl otec slečny Pokorné obchodním zástupcem několika českých firem, po Mnichově se vrátili a po 15. březnu 1939 už nemohli do Anglie nazpátek. Od svých sedmi do svých sedmnácti chodila proto slečna Pokorná do školy v Anglii, vyjadřovala se legrační češtinou, ale zato výtečnou angličtinou, a používala metodu, jež vůbec nebyla špatná: dávala mi čist hry, takže sotva jsem zvládl základy angličtiny, seznámil jsem se s Oscarem Wildem, s G. B. Shawem a s řadou méně známých britských dramatiků. Velmi brzo jsme se slečnou Pokornou mluvili pouze anglicky, čemuž ona stejně dávala přednost. Byl jsem tak plný angličtiny, že jednou ráno - tou dobou už jsem nebyl studentem gymnázia - cestou do messerschmittky, pozdravil jsem arogantního *Oberkontrolora* pana Uippelta slovy „Good morning!“ místo „Guten Morgen!“ To se vy vinulo ve scénu vylíčenou v mém románě *Příběh inženýra lidských duší*. Ten příběh je prakticky převzatý ze života, až na to, že na konci války pan Uippelt nezahynul, nýbrž zmizel - naposled jsem ho zahlédl jednoho mlhavého rána, jak sedí na kole, šlape ze všech sil a míří k západu.

Jedna rada slečny Pokorné mi přešla do krve: Když mluvíš sám k sobě, mluv anglicky! Z toho se stal zvyk, jakási schizofrenie, a ta mě drží dodnes. Už nějakých pětadvacet let jsem - v duchu - anglicky hovořícím člověkem. Dokonce jsem začal své denní modlitby odříkávat nejasným jazykem honáků krav s tím následkem, že když občas zajdu na mši do kostela sv. Václava v Torontu, zahanbuje mě neschopnost modlit se Otčenáš česky.

Jinou téměř denní lekcí z angličtiny byly zprávy BBC určené posluchačům v *Reichsgebietu*. Hlasatelé mluvili pomalu a jasnou výslovností, takže zněli trochu jako roboti, ale zato posluchačům na kontinentě nic neušlo. „Tonight - the - Liberator - bombers - were - over - Berlin - again.“ To byla pro nás dobrá zpráva. Když BBC skončila, vyladil jsem Švýcarsko, kde jakýsi švýcarský gentleman absolutně gentlemanským hlasem nestranně vyjmenovával vzdušné ztráty uplynulé noci, jenže za tou nestranností jsem cítil gentlemanskou nechuť k nacistům. Snad proto, že němčina toho gentlemána se mnohem víc podobala němčině pana Neue než jazyku německých hlasatelů s jejich věčným „*Aus dem Führerhauptquartier wird gemeldet*“; snad proto, že z nějakého gentlemanského důvodu, gentleman ze švýcarského rozhlasu říkal aeroplánům „*Apparate*“. To slovo mělo podivné, téměř poetické konotace, zejména když švýcarský gentleman říkal „*Fünfundvierzig deutsche Apparate wurden abgeschossen*“. I to byla pro nás dobrá zpráva.

Přes krystalově čistou výslovnost hlasatelů BBC občas se objevily záhady. Jednou večer pravil hlasatel robotím hlasem, že během náletu na Kolín nad Rýnem použili Němci poprvé stíhačky druhu *jet*. Můj slovník definoval „jet“ jako vodotrysk, z jakého tryskala voda na zahradě aristokratického sídla pana Bartoně-Dobenína, velkého náchodského průmyslníka. Na chvíli mi napadlo, že Němci jsou u konce svých sil a užívají nějaké vodní dělo, aby létající pevnosti spláchl z oblohy. Potom jsem si ale vzpomněl na hračku starých Řeků, kterou nám

strašlivá, padesát veršů týdně vymáhající profesorka Sýkorová jednou předvedla a již říkala Heronovo kolo. Rozbřesklo se mi, že nové messerschmittky jsou na pohon příbuzný onomu starověkému zařízení.

Od těch milých robotů z BBC jsem se leccos naučil. A moje tvrdohlavé rozhodnutí zvládnout jazyk honáků krav a Shakespeara brzo posílila jiná citová zkušenost, jejíž síla a hloubka konkurovala hezké Judy. V krámě pana Maršíka, jenž prodával všechno od vývrtek po motocykly, jsem si koupil desku, a když jsem ji doma položil na gramofon, prožil jsem zjevení krásy, jiné, ale stejně úchvatné, jako byly krásné oči Frances Gummové. Uslyšel jsem saxofony Chicka Webba a náhle jsem porozuměl, co znamená rčení „hudba nebeských sfér“. Taký jsem uslyšel líbezný hlas zpívající přes ty saxofony jazykem honáků krav.

Poslouchal jsem naprosto soustředěně. První větě jsem rozuměl: „*I've got a guy*,“ - „Mám frajera.“ Druhý verš byl těžší a zdálo se mi, že je v něm gramatická chyba: „*He don't dress me in sable*.“ V třetí osobě singuláru je přece „*doesn't*“, ne „*don't*“. Slovo „*sable*“ jsem našel ve slovníku z roku 1912 - anglické slovníky se v protektorátě Čechy a Morava prakticky nedostaly, a roztrpčeného kapesního webstera jsem sehnal až mnohem později. Slovník uváděl, že výraz znamená „smuteční šat“. To bylo divné. A v třetí verši na mě čekala další záhada: „*He looks nothing like Gable*.“ V chlapecké naivitě jsem si nespojil „*gable*“ s hollywoodským hercem - zajímaly mě koneckonců jen herečky - a můj slovník mě poučil, že „*gable*“ značí „domovní štít“. Následoval snadný verš: „*But he's mine*“ - „Ale je můj“, a konečně verš zcela nesrozumitelný. Hudba mě uchvacovala, uchvacoval mě zpěvaččin hlas - tenkrát jsem ještě nevěděl, že je to Ella Fitzgeraldová; v těch dobách byli zpěváci nedůležití, důležitý byl band, jež taky viněta identifikovala jménem ale o textu jsem nevěděl, co si mám myslet. Dívka si zřejmě nabrnkla mladíka, který ji odmítá strojit do smutečního šatu (znamená to snad, že není nekrofilní?) a jenž nevypadá jako fasáda - jenže kdo tak vypadá? Poslední verš naznačoval, že dívce ale surrealistické vlastnosti jejího milého nevadí. No, a pak píseň pokračovala. První verš byl zase jasný: „*I've got a guy*“ ale hned nato: „*When he starts to-*“ Co? „*Beat me?*“ „*Bite me?*“ Co to probůh znamená? „*Když mě začne bít*“ „*Když mě začne kousat?*“ Sadista? Význam pojmu „*petting*“ byl tehdy v Čechách neznám, i když praxe zvaná „vohmatávání“ neznámá nebyla. Byla to prostě záhada, následovaná dalším, naprosto nesrozumitelným veršem.

Aranžmá orchestru jsem znal z paměti. Kapela Slávka Zachovala je dokonce hrála. Ale nikdo z muzikantů nebyl s to rozluštit záhadu textu. Potýkal jsem se s ní celou válku, a nakonec jsem desku zahrál vojínu Herbertu Percymu Siddellovi, kterého možná znáte, pokud jste četli můj román Zbabělci. Byl to britský válečný zajatec, jemuž naši v posledních dnech války poskytovali útulek. Ale moc mi nepomohl. Rozuměl jenom o něco málo víc než já - rozřešil například tajemství frajera, jenž nevypadal jako fasáda - ale jeho britské uši se rovněž nedobraly smyslu Elliných nesrozumitelných černých veršů.

Takových písní byla celá řada a nad mnohým titulem jsem si marně lámal hlavu. „Chodit pompézně s kusem zvířecího masa upečeného vcelku?“ „*That's what I call balling the Jack?*“ Znamená „*balling*“ „házet míčem?“ Možná házet míčem po Jackovi? Ale proč ten určitý člen? A tak dále. Neměl jsem tušení o černošském folkloru. Neznal jsem poněkud ezoteričtější idiomatiku. Ale když jsem občas, velice zřídka, porozuměl v písničce skoro všemu, bylo to nevýslovné blaho. Nad jednou deskou Jimmieho Lunceforda vedlo to blaho k mému překladatelskému debutu:

Hvězdy nad hlavou
ví, že mám jen jedinou
svou Sue, jen Sue...

*Every star above
Knows the one I love
Oh Sue, it's you...*

Později v životě jsem překládal Faulknera a Henryho Jamese. Ale nic nebyla tak čirá radost, jako když Lexa ve starém Port Arthuru zpíval můj text:

I měsíc to ví,
že jsi to jenom ty
Ó Sue, má Sue...

*And the moon on high
Simply knows the reason why
Oh Sue, it's you...*

Počátek mé literární dráhy

Jednou kvečer u přítele Ulrych na terasu našeho penzionu, kde se v paprscích zapadajícího slunce opalovala moje blond sestra, a pravil: „Víš, kdo bydlí v Miramare?“

„Nevím.“

„Jim McKinley!“

„Neval!“ řekl jsem, ale ukázalo se, že má pravdu.

Neuplynuly ani dva dni a přivedl ho osobně. Jim McKinley, alias Jiří Rychtr, podobal se poněkud Hercule Poirotovi; byl malý, plešatý a špičku nosu měl ohnivě červenou. Posadil se do křesla v pokoji a přejížděl vodnatýma očima po hotelovém zařízení.

„Pan Rychtr chce, abysme s ním spolupracovali. Není mu dobře a skoro celý den se musí léčit,“ pravil Ulrych nadšeně. „A do příští středy má mít hotový nový román.“

Zatajil jsem dech. „Ehm - ano-“, vypravil jsem ze sebe.

McKinleyův těkavý zrak zakotvil na zaskleném příborníku.

„Chm,“ pravil. „Mohl bych dostat napít? Mám z bahenní lázně vyschlé sliznice.“

Vymrštil jsem se k příborníku a postavil jsem před Jima otcův bonekamp maskovaný jako vřídelní sůl.

„Chm,“ pravil Jim McKinley, když si sliznice trochu svlažil. „Myslím, že byste to pro mě mohli udělat. Oni nemají velké nároky a pan Ulrych říká, že vy píšete nejlepší české kompozice z celého gymnázia. Mohl byste obstarat krajinná líčení, popisy osob a řekněme lyrické dialogy. Dějovou osnovu vám dám a šábnem se napůl. Provedu po vás zběžnou revizi a dám na to firmu. Platí?“

Srdce mi počalo prudce narážet na trikotýnovou košili. Ujistil jsem Mistra, že učiním vše, jak si bude přát.

„Titul je Jezdec ze Sierry la Plata. To se měnit nedá, protože tak už je to ohlášené. Děj -“

Vtom se Jim McKinley odmlčel, ale nezavřel ústa. Do pokoje vstoupila má blond sestra a spočinula na něm tázavým pohledem svých bledě modrých očí. Aby to bylo jasné: moje sestra byla kost. Profesor angličtiny kvůli ní ze žárlivosti napadl a zmlátil oktávána Dyntara, který jí nosil do baletu chitón a piškotky; byl potom z trestu přeložen do Mukačeva. Důstojný pán Meloun ohlédl se za ní na ulici tak důkladně, že spadl do odkrytého kanálu a zlomil si žebro.

Jimu McKinleymu se dělo podobně.

Jindy jsem podobné věci pečlivě zaznamenával, protože mi z toho plynul občasný vedlejší příjem, ale tentokrát mi nebylo nijak nápadné, že v následujících dnech začal Jim McKinley zanedbávat léčbu a místo toho nosil sestře raketu na tenisové kurty a soupravu holí na golfové hřiště. Oddával jsem se totiž s Ulrychem literárnímu tvoření.

Nejprve jsem vypracoval scénu objevení jezdce ze Sierry la Plata, Boba Hopalonga, na krvavém horizontu mezi siluetami kaktusů v panenské přerii poblíže městečka Cantaras City. Měl mestické kotlety - jakými jsem se, mimochodem, pyšnil i já - a na sobě západnický elegantní úbor: široké černé sombrero s bílým lemováním, černou hedvábnou košili s bílými švy a černou vestu obšitou bílou krempou, černé jezdecké kalhoty s bílými třásněmi a boty, na jejichž vysokých podpatcích zvonily ostruhy z mexického stříbra. Samozřejmě rovněž osmiranné colty, proklatě nízko zavěšené na černém opasku pobitém stříbrnými cvočky.

Ulrych se specializoval na epické prvky: simultánně zachytil příjezd jezdců do saloonu v osadě Cantaras, kterážto událost stála městečko osm mrtvých a tři zraněné. Dvěma zraněným se podařilo prchnout do hor k bandě zloděje dobytka Big Billa Heywooda, a Hopalong byl po svém výkonu na místě angažován rančerem Rodriguezem za honáka krav na ranči M v modrém kruhu.

Ještě než tam dorazil, měl jsem já už hotovo setkání rychlopalného Boba s rančarovou dcerou Jennifer. Popis té havraní krasavice shodoval se nápadně se vzezřením Zorky Běhounkové, juniorské mistryně republiky v krasobruslení, která bydlela s rodiči v sousedním penzionu a občas strpěla, abych se v její přítomnosti vychloubal různými svými úspěchy. Stejně jako Zorka i Jennifer měla černé, široko od sebe posazené oči a mateřské znamínko na levé tváři a v konverzaci také často a humorně používala rozkošného zvolání „Ježkovy voči!“

Když jsme s prací pokročili až sem, překvapila nás návštěva Jima McKinleye. Přišel rozjařen a oholen, v bílém tenisovém obleku, s kyticí karafiátů, a zatímco čekal, až se moje sestra převlíkne, přivětivě se nás otázal, jak jsme daleko. Vyslechl nepřítomně referát, prohlásil, že je ochoten poskytnout nám foršus, a vyplatil pak každému po padesátikoruně. Sestra v krátké tenisové sukýnce vyplula ze svého pokoje, Jim McKinley zalapal po vzduchu a skočil jí po raketě.

Vzrušení tvůrčí vášní otevřeli jsme okno. Dole před vilou čekala Zorka Běhounková s nějakým důstojníkem v červených rajtkách. Zachmuřil jsem se. Když vyšla sestra s Jimem McKinleyem, oba páry se představily a vykročily ke kurtům.

Vrátili jsme se s Ulrychem k tvorbě. První literární honorář nás velmi povzbudil, pohled z okna mě zlověstně inspiroval, a tak jsme překonali sami sebe. Big Bill Heywood, zloděj krav, popsáný dle důstojníka v červených rajtkách, v skrytu nejprve pozoroval, pak přepadl a konečně unesl dceru rančarovu, která se „v rouše Evině“ slunila na skalním útesu v kaňonu Horrible. S pravým literárním zanícením prodlél jsem přes půl stránky na

krásách dívčina dokonalého těla, načež jsem se musel jít posilnit otcovým bonekempem. Ulrych zatím zapletl Jezdce ze Sierry la Plata do dalších sedmnácti vražd. Sedm nebožtíků se rozžehalo se životem opět v salonu městečka Cantaras City a deset ve skalní rokli za Chichito Peakem, kde se pokusili rychlopalného Boba přepadnout ze zálohy.

V estetickém opojení jsme to k večeru smontovali dohromady, když vtom do pokoje vrazila sestra s ruměnci na tvářích. To znamenalo, že se zamilovala. Měl jsem v tom už své zkušenosti a vyhlédl jsem proto oknem. Pod vilou se v paprscích večerního slunce leskla pleš Jima McKinleye, ale daleko více tam zářily rudé dragounské rajtky.

Sestra se znovu objevila, v chic tyrkysových šatečkách, a zmizela zas jako vítr. Opět jsem vyhlédl z okna. V houstnoucím šeru letního večera bylo vidět vzdalující se modravý obláček provázený po každé straně červeným květem. Jeden, ten větší, byly rajtky, druhý, menší, Jimova nedobrovolná tonzura; její odstín prozrazoval, že spisovatel je na nejvyšší míru rozrušen.

Ale nás znovu posedla tvůrčí horečka a bez večere jsme se vrhli do práce. Tentokrát došlo k divokému pronásledování bandy Big Billa Heywooda v noční scenerii Skalistých hor. V čele pronásledovatelů jel vychloubavý Fred Blowstone, šerif městečka Cantaras City, oděný v perlově šedé spodky a hnědou koženou vestu se zlatou šerifskou hvězdou. Po jeho boku cválal Bob Hopalong ve svém černém obleku, který ho v noci činil téměř neviditelným.

Ulrych současně zachytil posledních sedm Jezdcových vražd. Vyvrcholily divokým zápasem v osamělém srubu nad skalnatou propastí, kde Big Bill Heywood nejprve omráčil a spoutal vychloubavého šerifa Blowstona, ale poté byl sám ztlučen a nakonec do propasti svržen Jezdcem ze Sierra la Platy.

Závěr celého díla patřil opět mně. Bledé měsíční světlo lilo se v něm na havraní vlas Jennifer Rodriguezové, spočívající v černém náručí Boba z La Platy.

„Jennifer,“ zašeptal Bob. „Ano, Bobe?“ ozvala se tiše Jennifer. „Miluješ mě?“ položil Bob rančerské dívce diskrétní otázku a ona mu místo odpovědi nabídla své malinové rty.

Bylo k půlnoci, když jsme slepili zbytek románu a dopili otcův bonekamp. Zaslechl jsem rychlé kroky po schodech a do pokoje vpadla sestra. Líčka jí plála vzrušením a bez slova zmizela ve své ložnici.

Pootevřel jsem dveře a řekl jsem do tmy:

„Co je, ségro?“

„Kluku, nech mě!“ ozvalo se ze tmy.

Otočil jsem se k Ulrychovi a výmluvně jsem si zaťukal na čelo. Ulrych se zazubil, obrátil láhev od bonekampu dnem vzhůru a přidržel ji nad ústy. Ale když nic nekáplo, sebral ze stolu papíry a měl se k odchodu.

„Zejtra mu to dám,“ pravil. „Bude mít ještě řůru času na revizi. Počítám, že toho moc po nás ani opravovat nebude.“

Druhý den dostavil se hned ráno dragounský důstojník a odvedl sestru k léčivým pramenům. Na nose měl fáč, jímž prosakovala zaschlá krev. Na můj dotaz, co se mu stalo, odpověděl, že ho udeřil golfový míček.

Dopoledne jsem strávil holedbáním ve společnosti Zorky Běhouňkové. Zdálo se, že nemá moc dobrou náladu; chtěla vědět, byl-li u nás dnes ten dragounský nadporučík, a tak jsem k obvyklému holedbání připojil i zmínku, že jsem o ní napsal román. To ji zaujalo. Jaký román? naléhala. Dej mi ho přečíst! Až vyjde, řekl jsem, neboť jsem se zalekl, není-li neprozíravé vyzradit celou anonymní akci ještě před vyjitím, a k tomu ženské. Dám ti ho přečíst, až vyjde, řekl jsem. Natištěné se to líp čte. Vystupuješ tam ovšem jako dcera rančera, řekl jsem, což Zorce zalichotilo. Slíbila, že odpoledne se mnou půjde na plovárnu.

Jenomže v poledne volal Ulrych. Rychle prý přijď na nádraží, je to velmi naléhavé.

Šel jsem tedy na nádraží. V restauraci seděl nad dvojitou slivovicí Jim McKinley a vypadal nervózně. Na kloubech prstů pravé ruky měl leukoplast. Přiskřípl si je mezi dveřmi, řekl, ale román je v pořádku. „Napsali jste to dobře, fifty fifty platí.“

Pak se mě zeptal, zda bych nemohl vzít sestře dopis. Musí prý narychlo odjet a nemůže se rozloučit osobně.

Stále ještě omámen ovzduším literární velikosti přičítal jsem se na plovárnu. Sestra tam byla taky a s ní jakýsi nesmírně chlupatý mladík s placatým nosem. Dal jsem jí dopis, přečetla ho, pohrdavě odfrkla a hodila dopis do koše mezi zmačkané papírové sáčky od limonády. Když jsme šli potom domů, poznal jsem, že chlupatý mladík byl dragounský důstojník. Jenže bez rajtek vypadal spíš jako lidoop.

Jinak bylo to odpoledne příjemné. Zorka v bílých plavkách kolem mne poskakovala a házela po mně obrovským nafukovacím balónem. Ležel jsem majestátně na osuše a holedbal se literárními schopnostmi. Pokračoval jsem v tom i večer v přírodním kině; tam jsem dokonce položil Zorce ruku kolem pasu a ona si ji tam nechala.

Jenomže to nedopadlo dobře. Román sice za týden vyšel, ale Jim McKinley provedl při revizi několik textových změn, které by mě byly před Zorkou znemožnily, a tak jsem musel předstírat, že dílo zabavila cenzura. Zorka mi to pochopitelně nevěřila. Ohrnula rty a řekla: „Já si hned myslela, že se jen vytahuješ!“ obrátila se ke mně zády a odešla do bahenních koupelí, kde prý ten týden nastoupil místo nový masér, podobající se Rolfu Wankovi.

A tak mi pro útěchu zůstal jenom ten román. „Jezdec ze Sierra la Platy“, který vyšel jako 723. číslo týdeníku Romány do kapsy. Očekával jsem přirozeně, že Jim McKinley svou mistrovskou rukou leccos poopraví. Ale proč, proboha, musel z havraní krásy Jennifer udělat severskou blondýnu s modrýma očima, a z mateřského

znamínka na levé tváři koketní pihu v koutku úst? Proč - když Ulrychovi přece toleroval ten nezvykle nadnormativní počet pětadvaceti nebožtíků pobitých laplatským Bobem? A z jakého důvodu změnil i závěrečnou scénu, na niž jsem byl - a právem - tak hrd? Co přimělo plavou Jennifer, že nenabídla své malinové rty Jezdci z La Plata - jehož McKinley z nevysvětlitelných důvodů kolem uší oholil, ale zato ho opatřil prořídłym temenem -, a proč se místo toho sklonila k omráčenému šerifu Blowstonovi? A proč ten vychloubačný muž namísto regulérních perlově šedých spodků dal přednost krvavě červeným?

Jaký potom div, že zklamaný Bob odjel tak sám a sám uprostřed siluet kaktusů na krvavé večerní obloze pryč z Cantaras City, pryč od ranče M v modrém kruhu.

Jim McKinley poslal jeden výtisk díla, svázaný v kůži mé blond sestře. Ale to se tedy spletl v adrese. Moje sestra rodokapsy zásadně nikdy nečetla. Opovrhovala kýčem. Odebírala pouze Večery pod lampou.

1962

Tři mládenci v peci ohnivé

V sobotu večer, na jaře, se dívky objevily v senzačních krátkých sukních a ve skořicových kabátech, a do růžového večera zasvítila neposkvrněná bělost jejich spodniček. Ve všední den pracovaly ty dívky těžce, ale sobota večer byla den sváteční.

Ráno spěchaly obyčejně bez snídaně, protože dívky chtějí být štíhlé, a vídal jsem je utíkat jitřní mlhou do přádelny. Odpoledne se vracely zpátky, v procesí, které zalévalo město, jakmile zahoukaly sirény. Mizely v odřených vratech oprýskaného domu, v jehož útroběch se po zbytek dne oddávaly jakýmsi tajemným dívčím zaměstnáním.

Ale v sobotu večer to byly Kočandrlovic dámy, Marie a Magdaléna, a vydávaly se na pouť po městském korze, na tu cestu nevedoucí nikam, jenom proto, aby mohly houpat sukněmi na tuhých spodničkách a vyzývavě svítit jejich krajkami do soumraku našeho mládí.

Já, Meduna a Šolc klátili jsme se už od šesti hodin po ulici a ničilo nás to růžové jaro, které nám už vlastně nepříslušelo. Meduna, tlustý zámečník s nepříliš pohyblivou fantazií, oděn prudce elegantním sakem z jarní kostkované látky, dobráčkou tvář zastíněnou kloboukem značky Styl a mírně osvětlenou cigaretou značky Orient. Šolc, hubený starý kamarád z tabákového skladu, s lesklýma krásnýma očima, kterých si nikdo nevšímal, s mongolskou tváří plnou věrnosti, stárnoucí lovec z dalekých prérií dětství.

Nějací lidé se trousili kolem, i holky, a Medunovy oči lovily mezi nimi. Ale já je viděl, jak se blíží na protějším chodníku, morokkové límečky pod tvářemi jako šípky, sukně blankytné a jehly vyklepávající malé něžné tečky za nadějami. Strašné, jaká může být mezi lidmi zeď z pouhého nedorozumění, z pouhého rozdílu věku a intelligence, takové neštěstí. Velice nejmazanější Lizeta, ta dorota holešovická, říkala o takových holkách: jen promluvit. Ale já byl odvážný. Tvrdohlavě jsem věřil, že kdybych měl ještě aspoň jednu příležitost, všechno by bylo jiné a Marie nebo Magdaléna, lhostejno která, by promluvila jako Sapfó, jako naše krásná, sladká paní Božena Němcová.

„Dem,“ řekl Šolc.

„Počkej, „ řekl jsem. Zlatá labuť na budově lékárny zazářila v růžovém světle večera. Neuvěřitelně růžové, lepkavé, pomalu tekoucí světlo skanulo po průčelí domu jako rozředěná krev na chodník, a ony po něm přicházely.

„Dobrý večer, kamélie,“ řekl jsem tiše. Ale neodpověděly. Hlavičky jako trnky pluly tou růžovou limonádou jako dvě sladká strnutí šíje. Nevěděly asi, jestli to byl plurál nebo singulár. Taky jsem to nevěděl. A taky mi to bylo jedno. Plurál, singulár, duál, vsjo rovno.

„Tak dem!“ řekl jsem Medunovi. A šli jsme. Ó sakra. V srdci mě bolelo. Ten růžový sirup na dláždění ulice. Ach kamélie! Ach dámy, ach moje přítelkyně z přádelny postižené vůči mně strnutím šíje, you made a mighty bad wreck o' me.

Když jsem se ohlédl, byly už daleko a jenom bělostné cípečky krajek vysílaly světelné signály do růžové šedi večera. Jenže ty signály nebyly určeny mně. Měl jsem to u nich pokapané, ale ti lemounci v texaských rourkách, ti se zas ještě nenaučili tuhle morseovku. Tu se nikdo nenaučí. Až když už je pozdě. Až když už je mu to houby platné.

„Dem někam, kde je hudba,“ řekl Meduna.

„Tak pojďte do Gráfu,“ řekl Šolc.

Blížili jsme se zrovna k němu, ale mně se tam nechtělo. Právě odtamtud vypadl Hadinec.

„Ahoj, Hadinče,“ řekl Meduna.

„Ahoj,“ řekl Hadinec. A pak: „Nelezte tam. Je tam chćíplej pes.“

„Sou tam nějaký holky?“ zeptal se Šolc.

„Ne.“

„Vůbec žádný holky?“

Hadinec zavrtěl hlavou.

„Tak dem do Sportu,“ řekl Meduna. Šli jsme. Obloha zčernala a růžové pruhy ji protkávaly jako meče andělů, vyhánějících z ráje. Možná že tohle je poslední jaro. Den za dnem odpadáva z kalendáře našeho života, a ty krásné dívky, Marie a Magdaléna, se brzo vdají. Možná že už za rok. Možná že už za rok nebudem na světě. Bylo mi to velmi líto.

Došli jsme k hotelu Sport a zastavili jsme se, pohlédli na sebe nejistě a Meduna kývl. Siluety za dveřmi z mléčného skla se pohnuly a otevřely dveře. Objevil se stolek s prázdnou miskou na peníze a čerstvý blok vstupenek, pán s rozkošně zvoucím úsměvem a pustá, holá chodba do baru v podzemí. Zkameněli jsme a hleděli mlčky do té chladné, bezedné chodby. Úsměv na pánově tváři chvíli trval. Pak zhasl. Pak pán zavřel mléčné dveře. Meduna se otočil a zadíval se na černou oblohu nad nádražím, na níž růžovými plameny prosakovaly studené a vlhké hvězdy. Šolc zaklel. Medunovy oči se naplnily nesmírnou mužskou otráveností. Udělalo se mi strašně smutno, přímo na umření. Meduna, hledě do neurčita směrem k jarním hvězdám, unaveným hlasem řekl: „Všude lákaj, a všude je - - -“

1963

Babylónský příběh

Str 39

Dívky, bruneta a plavovláska, kráčely kolem kasáren a ignorovaly vojáky, kteří byli toho nedělního odpoledne vykloněni z oken, a jakmile spatřili dívky, začali vydávat příslušné a mechanické vojenské výkřiky. Prošly pod železničním viaduktem a zamířily k centru města, podél zábradlí, za nímž se v hloubce táhla dlouhá kolejiště Hlavního nádraží a doutnaly a dýmaly opuštěné lokomotivy. Šly a hovořily o látkách, blůžách, botách a punčochách, svěřovaly si, která ze známých je v tom a která si od toho dala pomoci, kdo s kterou chodí, která se s kým rozvádí, kdo s kým je komu nevěrný a kdo se vdává, kdo se vrátil z rajchu a kdo tam zmizel, a která ulovila Američana. Také jak je možné vyrazit z Američanů nylonky, čokoládu a velká balení Lucky Strikes. Šly a plácaly o všech těch základních věcech světa, kvůli nimž je do něho kdosi poslal, a ony nevěděly proč.

Američani stáli opření o chladiče svých džípů a přežvykovali. Na hlavách helmy, protože pro ně dosud válka neskončila, nohy natažené na chodník a lhostejné oči daleko v prostoru. Opodál se tísnil houfek nezletilých pásečků, který je uctíval. Jakýsi kolemjdoucí sovětský major vytáhl aparát a udělal snímek. Nejprve Američanů, potom pásečků.

Jeden Američan měl přeražený nos a druhý dlouhý, úzký obličej a brýle bez obrouček. Byl štíhlý, ale ne hubený, zato Američan s přeraženým nosem byl dokonale otesaný pařez. Když se dívky ukázaly, hezké, štíhlé, vymydlené, s ústy jako rajská jablíčka, vytáhl ten menší s přeraženým nosem ruce z kapes, vstal z džípu a rozšklebil se jim vstříc.

Přicházely. Podobaly se dvojici houslí s pevně napjatými strunami. Druhý Američan dosud seděl na chladiči a nehýbal se. Díval se na jejich dlouhé, štíhlé nohy, nadzdvihující v souhlasném rytmu sukni z válečné, ale pečlivě vyžehlené látky, a zalévalo ho dobrodiní míru.

Tmavovlasá dívka zakrákorala afektovaně:

" Helou bojs!"

Blondýna mlčela.

"Hello girls!" řekl Američan s přeraženým nosem. "Meet Bob," řekl dívkám a potom druhému Američanovi:

"This is Cat!"

"Hello," řekl ten druhý.

"Helou," řekla tmavovláska a vzala za ruku blondýnku.

"Dziz is maj frend Megi," řekla.

"Helou," řekla plavovlasá dívka.

"Hello," řekli oba Američané současně a podívali se na ni.

Plavovláska měla v uších podivuhodné výrobky bižuterního průmyslu. Na řetízkách, dlouhých aspoň tři centimetry, se houpala dvě zlatá srdíčka z plechu. Brýlatý Američan se usmál. Zlatá srdíčka se zatřepetala. V houfku pásečků sykl někdo bolestí, jak zapomněl, že drží v prstech hořící cigaretu.

Dívka se srdíčky neuměla příliš anglicky. Proto, když se brunetka zabrala do rozhovoru s Američany, zůstala tiše stát s rukama za zády a kývala špičkou lodičky, opřené o vysoký podpatek na chodníku. Jak stála, s vahou celého těla na jedné noze a s bokem půvabně vyvaleným, vypadala jako obrázek z módního žurnálu. Měla živé a lesklé, napůl lhostejné, napůl pátravě šedivé oči, vlhké a jako ze skla, v nichž se zr adlil svět.

Dlouhý Američan v brýlích si ji prohlížel a potom na ni spustil rychlou a nosovou angličtinou. Dívka přestala kývat špicí odřeného lodičky a zadívala se na něho.

"Sory," řekla vážně a přimhouřila oči. Američan řekl pomalu:

"Would you mind if we did a little sight-seeing first?" (Nevadilo by vám, kdybychom si nejdřív prohlédli pamětihodnosti?)

Pokrčila rameny. "Sory," řekla znovu.

"You don't understand English?"

Plavovlasá dívka se usmála a ve tvářích se jí udělaly české dolíčky. Američanovi zjihlo srdce.

"No English?" řekl.

"Inglíš litl," řekla dívka. "Mér dojč."

"That's too bad," řekl Američan. Pak si ukázal prstem na hrud' a pronesl tři zřetelně oddělená slova:

"Ich dojč little."

V dívčině tváři se znovu objevily dolíčky. Američan se jí nedíval do očí, ale na ty dolíčky. Po každé straně byly dva. Jeden větší a jeden menší. Dívka přenesla váhu těla z jedné kyčle na druhou, sepjala ruce před řadry, ne jako k modlitbě, ale jako na znamení přátelství, a řekla:

"Fifty - fifty." Dolíčky v světlém stínu slunce se ještě prohloubily. Američan z nich nemohl spustit oči.

"O. K.," zasmál se, posunul si helmu do čela a podrbl se na zátylku, jak se tomu podvědomě naučil v biografu.

V kroužku pozorujících páseček vzrušeně zašumělo.

"Ich," řekl Američan, "šaun - castle - see? Church," a rukama naznačoval tvary, ale dívce se zdálo, že opisuje dlaněmi tvary ženského těla. Zachichotala se. Tmavovláška se obrátila od menšího Američana a hleděla chvíli na ruce, které se v slunném podzimním vzduchu snažily vytvořit obrys kostelní věže.

"Vočů vont?" řekla potom.

"Oh, you speak English?" Američan se obrátil na ni.

"Šūr," řekla dívka. "Vočů vont?"

"Look," řekl Američan, "would you tell your friend..." (Podívejte se. Mohla byste říct své přítelkyni...) a mluvil kvapně a nosem, angličtinou, kterou tmavovlasá dívka nestačila sledovat. Neměla dolíčky, ale mezi černým obočím se jí narýsovaly tři vrsky, jak se snažila porozumět.

Hlubší, ostřejší, než měla taková dívka mít. Také pod očima - všiml si Američan - ležely na dívčí pleti dva tmavé, unavené pŕlměsíce.

"Vejt," řekla. "Spík slou."

Američan se zarazil a začal znovu. Mluvil pomalu, zřetelně a pomáhal si rukama. Druhá dívka ho pozorovala ze strany. Tmavovláška kývala hlavou a říkala jes, jes. Plavovláška mlčela.

"Ou jes, aj nou," řekla tmavovlasá dívka, když skončil, a obrátila se na blondýnku.

"Von chce jet nejdřív na Hračany," řekla. "Chce si prohlídnout kostel a historický památky. Je prej interesovanej do historie a chce vidět panoráma Prahy."

"Co?" řekla plavovláška. "A to já se s nim mám tahat po Hračanech? Kam dete vy?"

"Ale to máš fuk," řekla bruneta. "Vono ho to stejně brzo přestane bavit. Všichni Amerikáni sou stejný. Nejdřív sou celý hrr do památek a pak se na ně vyprdnou, sotva vo ně vokem zavaděj, a dou s tebou, kam je zatáhneš."

"Jen jesli," řekla plavovláška. "Heled', to ti řeknu rovnou, jestli se chce celý vodpoledne plazit po kostelích, tak to ať se mnou nepočítá."

"Ale prd," řekla tmavovláška. "Já byla s Tomem taky nejdřív na Hračanech. Jenže jak sme šli Zlatou uličkou, tak zapad do tý hospody na pivo a do kostela sme se ani nedostali. Zatemnil se tam plzeňským a pak sme vymetli všechny hospody na Malý Straně, až sme skončili v jedný vinárně na Maltézáku."

Američan v brýlích naslouchal lahodným zvukům neznámé slovanské řeči. Mezi řečí po něm blondýnka hodila pohledem. Američan se žertovně zeptal:

"What's the matter?" (Co se děje?)

"Nyx," řekla tmavovláška. "Ší vil gou vic jů. Bat ší tajrt. Not lonk čerčis."

"Oh no," řekl Američan. "We'll just take a look at them."" (Ach ne. Jenom se na ně mrkneme.)

"Prej jen na chvílku," řekla bruneta plavovlásce.

"Ale řeklas mu to jasně, jó?" zeptala se plavovlasá dívka.

"No jasně," řekla tmavovláška. "Tak dem."

"Heled', ale celý vodpoledne se s nim po kostelích tahat nebudu, ví to? Řeklas mu to?" naléhala blondýna.

"No řekla, jasně," odpověděla netrpělivě tmavovláška.

"Já si kvůli jeho pitomejm kostelům nezmrazím nohy. Sou mi malý lodičky, rozumíš?"

"No jasně," řekla bruneta a obrátila se na Američana. "Ví ken gou."

"O. K.," řekl Američan. Blondýnka mu znovu ukázala dolíčky. Všiml si, že kůže na tvářích má nádech vosku a že pod šedivýma očima leží stejné temné noční pŕlměsíce. Ale dívka vypadala jako módní kresbička a dojemná srdce z plechu se zoufale a lacině leskla.

"Oukej," řekla s profesionálně koketním přízvukem. Američanovi, který byl hudebník, v něm náhle zazněl jakýsi nepříjemný, bolavě monotónní tón, jakoby zbavený všech alikvótních tónů lidského zájmu života a znalostí. Ale jak dívka sklonila hlavu, zatřpytily se na slunci její zlaté vlasy a v nich zablikal bledoučký lesk obou srdíček.

A tak Američan zapomněl na onen tón bez alikvótních tónů, neboť není nic krásnějšího, jistě není nic krásnějšího než ženské vlasy. Člověk neví, co se skrývá pod kůží, z níž vyrůstají, jaká prázdnota nebo hrůza

minulosti nebo křivda světa, do něhož nikdo nevcházíme moudrý a z něhož nikdo neodcházíme dokonalý. Svět však se nás neptá a žádá nás, abychom žili podle zákonů, které určuje on. Neohlíží se na naši nedokonalost. V tomto světě je třeba být vděčen za málo. Za slunečné odpoledne v neděli, za čokoládový dort v přítmi deštivého večera, za černý lesk Steinwaye v rohu pokoje a za kovové, nelidské tóny jeho kovových strun, za ty krásné, plavé, vykartáčované dívčí vlasy.

"O. K.," řekl Američan a přehnaně dvorným gestem vybídl plavovlásku, aby usedla do džípu.

Na křižovatce u kavárny Slavie, tam, kde na podzim, ať je mír nebo válka, krouží raci-příživníci a kde odpolední zahaleči, jati podivnou dobrotivostí, hází jim drobná sousta do vln Vltavy, zaplál červený signál a džíp zastavil. Američan se rozhlédl. Ve sklech brýlí se objevil obraz Národního divadla, kouřem a sazemi zašedlá socha trigy s alegorickou postavou, jejíž obličej přivál Američanovi na mysl stejně bezvýraznou a necitelnou kamennou tvář z newyorského přístavu. Zavanul z ní dech minulého moderního století, které do anglických parků v elegantních secesních předměstích stavělo sochy amorků a milostných dvojic z pískovce, a parky přikrývaly na podzim milence i kupidy uhnulým žlutým listím a začas i zelenavým kožíškem z mechu, který se narodil z deště.

"What's that?" zeptal se a kývl zelenou přilbou k budově divadla.

Dívka pozvedla oči, šedivé jako bříška racků pod mostními oblouky, a podívala se lhostejně na špinavou barvu otesaného kamene.

"Opera," řekla.

"Oh, the Opera House," řekl Američan. "I love opera. Do you?"

Dívka otočila hlavu k němu a usmála se.

"Jes," řekla.

"I know Smetana," řekl Američan. "He's fine."

"Jes," řekla dívka.

"I've seen The Bartered Bride. In the Metropolitan with Tcharmila Novotna, you know." (Viděl jsem Prodanou nevěstu. V Metropolitanu s Jarmilou Novotnou, víte.)

"Jes."

"It's a wonderful opera. I'm sure you like it."

(Je to nádherná opera. Určitě ji máte také ráda.)

"Jes."

"Who used to sing Marschenka here during the war?"

(Kdo tu zpíval za války Mařenku?)

"Jes," řekla plavovlásku mile.

Pohlédl na ni a odmíchl se. "O. K.," řekl, a když se objevila zelená, zasunul rychlost, džíp se rozjel, a dokonale posazený na dláždění ulice, zahnul a ujížděl po nábřeží.

Nad konturou hradu hořelo slunce. Lodičky s nedělními veslaři mizely v oslepující výhni reflexů na vodní hladině. Projeli tunelem u Karlových lázní a na Američana znovu dýchly minulé věky ze dvou kostelů, které vyrostly k nebi za tunelem. Oči mu zabloudily ke kulaté bání renesančního dómu, pokryté měděnkou, ale vtom uslyšel dívčin naléhavý hlas:

"Nau linsk! Links!"

Otočil prudce volantem, ale nespustil oči z kamenné sochy jakéhosi krále, z barokního sloupu z hrubozrného pískovce, ovinutého vinnou révou hojnosti. Nápravy zaskřípěly a nějaká babička směšně uskočila stranou, zapotácela se a byla by upadla, kdyby ji nebyl zachytil muž v placaté čepici.

"Ty blbče!" vykřikl automaticky na Američana, a když uviděl, že vedle něho vlaje plavá kštice dívky v civilu, zahrozil pěstí a dodal: "Ty kurvo vodbarvená!" Babička se vzpamatovala a začala rovněž nadávat.

Dívka v džípu se ohlédla a vyplázla na ně jazyk.

Po mostě jel džíp pomalu, neboť na mostě stály sochy a Američan se o ně zajímal. Jejich stíny se lenivě a v pravidelných intervalech kladly na vojákovu helmu a na světlou hlavu jeho společnice. Z podhledu měly slepé, mrtvé oči.

"Interesting," řekl Američan. "Who's that?" zeptal se a ukázal na světce v kněžské rochetě a v biretu, asketické tváře, s pozlacenými hvězdami na pozlaceném kruhu kolem hlavy. Pozlátko smyl z hvězd děšť šesti let války.

"Who's he?" zeptal se Američan. "St. Ingatius?"

"Najs," řekla plavovlásku. Ve vlhkých očích zazářil odlesk světcových hvězd a zhasl, jak přejeli kolem. Další socha zahalila dívčinu tvář stínem, z něhož vystoupily tmavé půlměsíce.

"O.K.," řekl Američan a položil ruku na volant.

Jeli dál.

Když začali šplhat strmou ulicí, vroubenou starobylými domy, která Američanovi připomněla staré rytiny Bostonu v kolejní knihovně, přerušila dívka mlčení.

"Dů fárst fajn," řekla.

Otočil se k ní a usmál se.

"You think so?"

"Du," řekla, "mit auto fáren - durch front?"

"No," řekl. "I'm in the Tank Corps, see? Tanks. Panzer."

"Ou jes!" řekla s obdivem. "Dzec fajn! Aj - aj " zase zapátrala. "Aj laf tenks !"

"That suits me," řekl a dívka horlivě zakývala hlavou.

"Bat ic - šreklich, nicht? Im tenk?"

"Not nice," řekl Američan. "You get claustrophobia."

"Jes," řekla dívka jako papoušek. Američan vytáhl balíček v celofánu.

"Cigarette?"

"Plís," řekla dívka, vzala si cigaretu a podívala se na ni.

"Ou, kejml," řekla. "Aj laf kejml. Ic fajn."

Američan vytáhl zapalovač, vyrobený z nábojnice, a přidržel ho blondýnce před obličejem. Dívce se pod nosem zatřpytil veliký prsten se zlatým slonem.

"Senks," řekla, zadýmala a vzala Američana jemně za ruku. Měl štíhlé, ženské prsty a útlou dlaň. Kdyby to uměla říct, byla by mu řekla, že má ruku jako porodník. Ale nevěděla, jak se řekne porodník, ani anglicky, ani německy. Zнала slovo Hebamme, to však se na něj nehodilo. Přejela proto ukazováčkem s tmavorudým nehtem po zlatém slonu a řekla:

"Very najs!"

"Yes," řekl Američan nervózně a ucukl rukou. Pak se ale ovládl a nechal ruku v dívčině dlani. "It belonged to my father, see? He was an ardent Republican." (Ano. Patřil mému otci. To byl nadšený republikán.)

Dívka se chvíli dívala na prsten a pak si ho z ničeho nic přitiskla ke rtům a začala nad ním příst a vrnet jako mladá matka, zamilovaná do svého nemluvněte. Všiml si znovu plechových srdíček v jejích uších.

"Slůňátko malý, roztomilý!" říkala, pochovala Američanovu ruku v dlaních, pak si ji přitiskla k tváři a podívala se šikmo vzhůru na Američana.

"You're very beautiful," řekl Američan.

"Vot?" broukla a usmála se.

"You - very nice," řekl.

Zavrtěla hlavou.

"Ou nou," řekla. "Jů - jů only sej - jů vil mich only hepy machn."

"Certainly not," řekl American. "You really are."

V záhybu cesty pod hradem otevřel se jim výhled na kamenný obraz velkoměsta. Věže kostelů nad střechami, šedivý základní tón milionové kulisy, přikryté oponou prachu, kouře a výfukových plynů. Když se cesta nahoře pod hradem vyrovnala, zastavil Američan džíp a zadíval se na město. Kdyby leželo v troskách, vypadalo by odsud skoro stejně. Za poslední dva roky jich viděl mnoho. Kámen, mour, cihly. A lidé, o několik tisíc lidí méně, ale i bez lidí, i když všichni lidé leží mrtví mezi kamením, mourem a cihlami, vypadají města skoro stejně. Jeho mysli, vyprahlé jako tanková bojiště bylo docela snadné narýsovat přes namodralé plátno tohoto města obraz všeobecné pouště. Jednou snad, napadlo ho hlasem bitevní deprese, zůstanou všude jen mrtvá města, hory, skály, řeky, planeta, jako tomu bylo kdysi na počátku a bude tomu tak na věky věků. Nesmrtelná je mrtvá Země. Planeta. Temné síly její gravitace. Dívka k němu otočila tvář, podobající se voskové svíci.

"Jů laf Prák?" řekla.

Američan se vytrhl ze snění.

"Oh yes," řekl. "It's magnificent."

"Najs?", řekla dívka.

"Wonderful," řekl Američan. Chvilku mlčeli, pak Američan řekl:

"Šáde. Šáde ich nicht Czech šprechn."

"Mach nyx," usmála se dívka. "Vír kenen auch zó šprechn."

"Sure we can," řekl Američan. Zařadil rychlost a džíp se znovu rozjel.

"That's marvellous baroque," řekl Američan, když se díval na sochy gigantů v bráně hradu.

"Jes najs," řekla plavovláška.

"Yes, very nice," vzdychl Američan zamyšleně a vzal dívku pod paží. Přitulila se k němu. Proud pestrých nedělních návštěvníků z venkova je zanesl na malé nádvoří, kde před nimi náhle vyrostla nesmírná výška katedrály. Američan se zaklonil a podíval se vzhůru. Pečlivá pseudogotika dvacátého století vytesala tu s odporně realistickou přesností všechno, co gotika dvanáctého století naznačila v ladných tvarech zhruba opracovaného pískovce, omletých tisícerými dešti dlouhých let. Sošky svatých v této realistické perzifláží vysmívaly se svými životu přiměřenými proporcemi smrtelnému snu figur zapadlého věku, které se chtěly vznést vzhůru do nebes, ale uvízlé nohama v kameni země, protáhly se jako šedivé spirituální žízály k sladkému srdci milostivého Ježíše.

"Fajn," řekla plavovláška a obrátila šedivé oči k Američanovi. "Jes?"

Američan se ušklíbl.

"Sure," řekl.

"It is olt," řekla plavovláška.

(Je to staré.)

"Is it?" řekl Američan.

"Very old," řekla dívka.

Vstoupili do chrámu. Chrám byl obrovský. Na lešení, zavěšeném přes dvě kladky od stropu, stál u vrcholku štíhlého okna malíř a pracoval na holubici Ducha Svatého v kamenném oblouku. Paprsky prachu dopadaly šikmými přímkami na náhrobek králů, na vedlejší oltáře, na šlechtické znaky i na zarudlé obličejy tří vypořetovaných továrníků-patronů postranní kaple, kteří se tam na několik desetiletí nechali zvětšit jakýmsi akademikem, jenž více než gotiku ctil zrcadlový vkus svých mecenášů. Nyní to byli továrníci bez továren, takže jejich růžové tváře nebudou už nikdy renovovány, ale oni tu ještě řadu let budou klečet a vzývat Boha, který je opustil.

Plavovlasá dívka kráčela s Američanem v ochozu chrámu ke kněžišti. Obešli zezadu hlavní oltář a Američan zůstal stát pod královskou lóží s vladislavskými oblouky. Kdysi tu sedávali hrdí venkovští králové české země a jejich boubelaté královny, s obličejí zavinutými jako vajíčka do bělostných roušek. Ted' byla prázdná.

"Don't you know by any chance," řekl Američan a pak se zarazil. "What's this - do you know?" řekl slovo za slovem.

"Dzis?" řekla dívka a vzdálený, zcela jiný svět jejích očí dýchl na Američana. Opuštěná středověká královská chrámová lóže a tento svět šedivých očí dívky, která se podobala voskové svíci. Její tváře měly mít kožíšek meruňky, ne mdlý přísvit vosku.

"Yeah," řekl Američan. "Do you know?"

"Ain't balkón," řekla dívka.

"Hm," řekl Američan. Chvilí hleděl na kamenné haluze tvořící klenbu nosníků pod balkónem. Jaký byl asi svět opředený těmito haluzemi? Lepší než tenhle, pomyslel si Američan. Otočil se v klidném chrámovém přišerí. Ve stříbrné rakvi odpočíval světec zlatých hvězd a jeho socha stála na mramorovém podstavci vedle katafalku.

"Look here," řekl Američan. "We've seen this one before." Naklonil se k latinskému nápisu na rakvi. "St. Yoannes Nepomucensis," četl. Vztyčil se a podíval se na plavovlásku.

"St. John of Nepomuk," řekl.

"Jes, najs," řekla dívka.

Když prošli kněžištěm a kráčeli kolem hlavního oltáře, zazněl z vyřezávaných lavic prelátský zpěv. Tuční duchovní tam přezpěvovali latinské hodinky. Mimo čas a v prostoru chrámové lodi nesly se nařikavé, plačtivé, pradávné hlasy, mimo skutečnost lidově demokratického státu, mimo století, mimo víru a nevíru. Ale to, co rozezněly v dívce, která stanula po Američanově boku, nebyla vzpomínka. Kdysi dávno nebo nedávno, v čase, který přestala počítat, byla to jakási církevní slavnost. Průvod se ubíral z chrámu kamenným nádvořím, branou s giganty a do vrat arcibiskupského paláce, provázen neustávajícím kýváním kadidelnic a vyzváněním zvonů, kadidelnic v rukou světlavých i kadeřavých mladých mužů v bělostných rochetách. Za nimi, sevřen průvodem divadelních biskupů s pozlacenými čepicemi a s berlami jako svatý Mikuláš, mrňavoučký arcibiskup, o němž se říkalo, že se vrátil z koncentráku. Za ním opět zástup mladých mužů v černých sukních s fialovými šerpami, vzhledných, vážných, zasmušilých. Zvolna se ubírali zamračeným dnem jako veliký týatr, inscenovaný jen proto, že k moci ve státě se drali komunisté; jim navzdory; snad už nikdo tomu nevěřil, nemohl věřit; vyprchala z toho ona základní nádhera nepochybné víry. Plavovlasá dívka se tehdy dívala na ty mladé muže v černých sukních, na malého arcibiskupa, na několik tmavých Taliánů z papežské nunciatury v kněžské nádheře, kteří jako by tvořili osobní stráž drobného primasa a vypadali příliš chytře, aby mohli věřit. V neurčité vzpomínce šel znovu ten duchový průvod, ale dívka neuvažovala, tehdy ani ted', o otázkách víry a nevíry, moci světské a duchovní, o moci vůbec, ani o hodnotách a smyslu lidského života, o všech těch věcech, které si vymýšlejí sytí a zlí, zlí a nebezpeční, neboť mívala kdysi hlad, často křičela hrůzou a nikdy nikoho neposlala na smrt.

V královské kryptě byl průvodce, který vysvětloval, co a jak. V elektricky osvětlené kobce stála králova rakev a kolem ní schránky s jeho manželkami.

"Jako první choť," vykládal průvodce, "pojal Otec vlasti Markétu, dceru krále francouzského. Ihned po její smrti oženil se z politických důvodů podruhé. Ač sám již zralého věku, pojal za manželku tehdy teprve třináctiletou Annu, dceru vévody pomohorského..."

Američan přestal naslouchat slovům, kterým stejně nerozuměl, neboť vedle sebe zaslechl naléhavý hlas.

"Helou," říkala dívka se zájmem, jaký u ní do té doby nepoznal. "Hýr? Dzis is - dzis is dz kink - fátr der nación."

"This one?" Američan se podíval na bronzovou rakev.

"Hír," řekla dívka a ukázala na vedlejší truhlu, "his wumen."

"His wife, I see," řekl Američan.

"Erste," řekla dívka a ukázala palec. Vosková tvář planula zájmem.

"I see," řekl Američan.

"Dort," ukázala na další rakev, "dý cvajte!" Vztyčila dva prsty.

"Indeed!" řekl Američan.

"Ší - " řekla blondýnka nadšeně, "ší - only dzertýn jírs, sí?" řekla. "Only dzertýn jírs ven ší - hajratet der kénik. Meridz kink," dodala v návalu jazykové inspirace.

"Really?" řekl Američan.

"Jes," řekla dívka. "Only dzertýn - ší meri."

"And the king - " řekl Američan, "what did he do? Was he an important personality in the history of your nation?"

(A ten král- co dělal? Byla to důležitá osobnost v dějinách vašeho národa?)

"Sory," řekla dívka.

"The king," řekl Američan. "Der König," pokračoval.

Dívka přikývla. Američan řekl:

"He - important? Famous?"

Plavovlásky na něj zírala napjatě a nechápavě.

"Big king?" řekl Američan.

"Ou jes!" zvolala dívka. "Hí - very - fajn. Hí mejk - bryke, sí? Dý brike - vír fárn mit dem džíp. Vó dý - dý - " hledala výraz.

"What bridge?" zeptal se Američan.

"Jes, brič. Dz brič vó dý - dý figurn - aus štajn - "

"I see, the statues."

"Jes - dý stečůz," řekla dívka. "Dý brike hí mejk."

"Really?"

"Jes. Ent jů nou vot hí mejk dz brič?"

"Beg your pardon?" řekl Američan.

"Jes?" řekla tázavě.

"I didn't - I nix frštén," řekl Američan.

Svraštila obočí. Pak ukázala na Američana.

"Jů nou," řekla.

"Yes," řekl Američan.

"Vot hí," řekla a ukázala na královu rakev.

"Yes," řekl Američan.

"Gemacht dý brike - aus vot?" řekla.

"I see," řekl Američan. "You mean what did he built the bridge with?" (Aha. Myslíš, z čeho ten most vystavěl?)

"Jes," řekla blondýnka. "Jů nou?"

"No," řekl Američan. "Stone, I suppose."

Dívka udělala pauzu. Červený make-up na rtech se protáhl v usměvavý půloblouček a na jeho koncích se vytvořily dolíčky. Snad měla takové i ta třináctiletá česká královna, kdoví, pomyslel si Američan. Pak řekla dívka vítězně:

"Eks!"

"What?"

"Ajr," řekla dívka šťastně. "Eks. Hí mejk dz brič aus eks!"

Byli už na odchodu, ale tu si Američan všiml muže, který prodával vstupenky na věž.

"What's this?" Otázal se.

"Turm," řekla dívka. "Séhn Prák."

"O. K.," řekl Američan. "Lets go up."

Ale dívka zůstala stát. Otočil se k ní.

"Ic," řekla "ic zér hóch."

"Never mind," řekl Američan. Pak se usmál. "I can carry you, if you get tired." (To nevadí, ponesu tě v náručí, jestli budeš unavená.)

"Ic - auch šón fil úr," řekla dívka.

Američan pohlédl na hodinky.

"Quarter past six," řekl. "Just ten minutes more, please," řekl. "Please!"

"But dzen ví go?"

"Sure," řekl Američan. "Then we go some place - din ner - eat - essen."

"Jes," řekla dívka spokojeně. "Und tancn!"

Schody byly strmé. Šli za sebou. Američan hleděl dívce na nohy. Evropa je plná krásných věcí, pomyslel si. Krásných a zničených. Pohlédl na dívčina štíhlá lýtka. Takové nohy, věž katedrály, secesní kavárna, tvář kočky, racek letící s nožičkami přitisknutými k břichu pod obloukem středověkého mostu, lovecký ohař, soustředěný na černý bod svého nosu, ubíhající po stopě zraněné lišky. Evropa. A plavé vlasy, které jiskří zlatem bezcenných lidských kadeří. Vzpomněl si na vlasy své ženy.

A spojily se v něm náhle představy těch dvou rozdílných ženských osudů, osudů všech lidí, které za poslední dva roky potkal v Anglii, ve Francii, v okupovaném Německu, osudy všech lidí na téhle strašné jediné Zemi, osudy, spjaté tou mlčenlivou, hroznou Zemí. Zdálo se mu, že slyší ještě temné řinčení ujíždějících tanků, a skoro mu sevřela hrdlo bitevní tíseň, když vyšli na ochoz věže a ochoz obklopovala krvavá západní obloha, jakoby

vznícená nesmímým požárem války. Ale když přistoupil až k ochozu, uviděl město. Proměnilo se v oponu z tureckého medu. Jako žluté mandle zářily z něho stovky oken a v nich uvězněná večerní slunce. Také na hrotech věží se leskly pozlacené svatozáře, plamenné glorioly, cípaté kališnické hostie, zlaté koule a báně jako řěřavé uhlíky v nesmírném dohořívajícím ohništi.

"Beautiful," řekl po chvíli. "And incredible. A dream of the past in stone." (Krásné. A neuvěřitelné. Kamenný sen minulosti.)

"Jes," řekla plavovláška. "Ic fajn."

Pak mlčeli. Na východě jakoby z propadliště začala nad město stoupat temná nádhera noci a vlhkých hvězd. Leskly se jako dívčiny vlhké oči. Nad nimi přecházela obloha zvolna paletou zespoda ozářených oblak v oranž a krev západu, do níž se nořilo prastaré, diluviální slunce jako obrovský rudý zadek diluviálního mastodonta. Všechno to bylo jako fantastická iluze, jako pohyblivý obraz hořících barev a větru, minulosti a všech věků, které uplynuly, a lidé na ochozu viseli v samém středu té prostorné koule horizontu, nad odtékáním dne, nad nevábnou tvářívota v tomto strašlivém století.

"Džér!" řekla najednou dívka a ukázala do zlatočernošedé hmoty v hloubce údolí. "Džér stejšn." (Tamhle! Tamhle nádraží.)

"Beg your pardon," řekl Američan.

"Stejšn," opakovala. "Štación - cýge!"

"Štación?" řekl nechápavě.

"Jes. Vilzn stejšn."

Američan se ještě jednou rozhlédl po tom přeludném dohořívajícím ohništi starého města v údolí.

"O. K." řekl potom. "Let's go some place."

Když sjížděli pomalu strmou ulicí dolů k městu - pouliční plynové lucerny byly už rozsvícené - řekl Američan:

"It's good you speak German. Otherwise we - " zarazil se a začal znovu: "Gut du sprichst dojč. Vír kenen šprechn."

"Ou jes," řekla dívka. "Ich hap in dojčland gelernt. Ich vár dort. Im Berlin."

"Were you?" řekl Američan. "Ich auch. Wan ist das - in Berlín. Wan - frštén?"

"Im krík," řekla dívka.

"Oh, I see. Lange?"

"Jes. Cvaj járe."

"Cvaj járe, I see. Šlecht - ních vár?"

"Jes," řekla blondýnka. "Bombardýrn. Frštén? Emeriken eropléns. Bomben. Very bed. Šreklich."

"Yes, I see," řekl Američan.

"Fajnt eropléns," řekla dívka. "Fíle bombs. Vír jéde nacht nicht šláfn... Nou slíp."

"I see," řekl Američan.

"Autch ták. Emeriken am ták, ingliš najt."

"Yes, I know," řekl Američan.

"Bat dzec forbaj," řekla dívka. "Frštén? Dzec finyš. Das ist ales vek. Forbaj, frštén?"

"Sure," řekl Američan. "That's gone. Forever. Let's go get some grub." (Jistě. To je všechno pryč. Navždycky.

Pojedem se nadlábnout.)

Šlápl na plyn a džíp se rozjel plnou rychlostí z kopce k městu.

V půl deváté byla už plavovláška pod parou. Ale Američan snesl hodně. Orchestr, piano, tenorsaxofon, trubka, kytara, baterie bubnů a zpěvačka se rovněž dostávali do varu. Američan platil dolary, a dostalo se jim proto jídél, jaká dívka dosud v životě ani neviděla. Byla šťastná. Potom pila hladově víno a nyní byla pod parou. Vrchní, popoháněný obrázky Washingtona, donesl dokonce jakýsi koktejl. Dívka odložila poslední zbytky mravnostních konvencí a lepila se při tanci na Američana všemi body svého těla, jejichž funkci znala a ovládala. Ale Američan se nemohl ponořit pod čáru ponoru, která odděluje bídny svět střízlivosti od šťastné říše milosrdného alkoholu. Dívka marně pohybovala stehny a tiskla zřůžovělou tvář na jeho oholený obličej. Američan byl beznadějně střízlivý a zoufalý ve své střízlivosti. Netiskl jí víc než je nutné, neopětoval její intenzivní projevy náklonnosti.

Když dohráli, vzdychla a šla si sednout. Američan usedl naproti a zapálil si cigaretu. Díval se na ni kouřem.

"Giv mí, plís," natáhla ruku.

Podal jí cigaretu. Pak znovu seděli. Američan se na ni díval, ale neměl se k ničemu. Napila se.

"You were telling me before - what were you - was machst du in Berlin?" zeptal se Američan.

"Im Berlín?" řekla a podepřela si plavou hlavu. "Ou nyx. Eroplén fabrik. Nyx."

"I see. Und - was machst du - now?"

"Nyx. Frkojferin."

"What's that?"

"Vel - gešeft - byznys, jes? Frkaufn -- štrymfe - kravatn - kloc, sí?"

"I see," řekl Američan a odmlčel se. Pak se napil z číšky se žlutavým koktejlem. Také dívka se žízňivě napila.

"It's not very interesting, is it?" řekl Američan.

"Sory," řekla dívka.

"Not nice - is it?"

"Nou - ic - ic blét."

"Blét?"

"Jes, blét. Not najs. Šreklich. Sí?"

"I see," řekl Američan.

"Und dû - was machst dû?" zeptala se dívka.

"Me?" řekl Američan. "Well - I teach, see? English and American History. Frštén?"

"Sory," řekla dívka.

"Teach," opakoval zřetelně. "In a college. Lérer."

"Lérer?"

"Yes, lérer. Frštén?"

"Sory," řekla znovu. "Voc it?"

"Well," řekl. "Young people - like you - junge médchen - nyx visn fon history - I tell them - "

"Ou aj nou!" přerušila ho. "History - lajk dz kink. Kinks end kríks!"

"Yes. Kings and wars. I teach about them. Ich lerne junge médchen and boys."

"Šůle?" řekla dívka.

"Yes."

"Zou jů - "

"Teacher."

"Týčr?"

"Yes, teacher."

"Dzec najs," řekla plavovláska a zvedla číšku. "Tů šůle!" řekla.

"To nothing!" řekl Američan.

Z orchestru zaklinkalo piano. Bledé prsty klavíristovy se rozběhly po klávesnici. K mikrofonu přistoupila zpěvačka a začala zpívat hlubokým altm:

Položím hlavu svou

někde na kolej studenou...

"You have a brother?" řekl Američan.

"Jes, e bradzr," řekla blondýnka. "Hís bombenkrypl - nůr ajn fůs - macht gešefte - emerikn sigarets, čůingam, kafé, šnaps."

"He doesn't have a steady job?" řekl Američan. "Er nicht arbajtn? Nůr gešefte?"

"Nůr gešefte," řekla dívka. "Nicht šprechn fon ím. Šprich fon laf!"

"Yeah," řekl Američan, který se nemohl opít. Zato dívka už pít nemusela. Měla dost. Američan měl hlavu podivně jasnou, strašlivě střízlivou.

"Do you love someone?" řekl. "Dů líbst ajn man?"

"Jes," řekla dívka. "Jů."

"Sure," řekl Američan. "But I mean - have ou a sweetheart? Dů hast ajn - darling?"

"Šůr," řekla dívka.

"Who's he? Was - was ist er?"

"Gešeft," řekla. "Nicht fon ím ject šprechen. Aj laf jů!"

"Sure," řekl Američan. "And - you plan to marry him?"

"Sory?"

"Marry him - you and he - " vzal dívku za ruku a naznačil navlékání svatebního prstýnku. "You," řekl, "and your boyfriend."

Zavrtěla prudce hlavou.

"Ou nou," řekla. "Aj mery jů!"

"Sure," řekl Američan. "You marry him."

"Nou, aj mery jů!" zablábolila tvrdohlavě a pohodila hlavou. Plavé kadeře jí přikryly tvář. "Aj mery jů!" vykřikla.

"No," řekl Američan.

"Jes!"

"No," řekl Američan. "You can't."

"Vot?"

"Kannst nicht."

"Jes. Aj ken."

"You can't. But I'll make you a present of a pair of nylons for your wedding," řekl.

Z alkoholických mlžin zazářilo dívce to slovo.

"Najlons?" řekla dychtivě a radostně.

"Yes," řekl Američan. "A present - for you - when Hochzeit."

"Mí najlons," řekla dívka. "Prezent?"

"Yes," řekl Američan. "You nylons."

"Dárling!" vykřikla dívka a v opilém nadšení se ho pokusila obejmout.

"All right," řekl Američan a vzal ji za ruce. "But you shouldn't drink so much. You're too young for that sort of thing." (No dobře. Ale neměla bys tolik pít. Na takové věci jsi moc mladá.)

"Sory," škytla dívka. Ne už módní kresbička, napadlo Američana, ale opilá figurka z comics. "Nicht trinken - so much," řekl. "You young - nice - the war is forbaj - you must think of your future."

"Fjučr!" zasmála se, komicky půvabná ve své opici, a pak se začala mazlit s tím novým a naprosto neznámým slovíčkem, které dráždilo sluch mazlivě měkkými hláskami. "Fjučr!" opakovala s patosem ožralků a zatřepala plavou kšticí. "Fjučr. Jů fjučr. Fjučr, fjučr, fjučr. Jů dárlink fjučr. Aj laf jů, fjučr!"

Na pódiu u mikrofonu zpívala chraplavě zpěvačka:

A vlaky, až pojedou,

starosti mi z hlavy vyženou...

Pak se potáceli mezi ostatními ožralými páry na parketu.

"Ajm bezofn," pravila plavovláška.

"Yes. Never mind," řekl Američan.

"Baj aj - aj - ajm najs."

"Yes. You'r nice."

"Nou ajm - ajm blét, sí?"

"Yes. Never mind."

"Bezofn."

"Okay. You're a nice girl."

"Nou. Ajm not najs, sí? Ajm - ajm fajn bat not najs, sí?"

"O. K.," řekl.

"Fajn, sí?" naléhala. "Bat not najs. Ajm - bezofn."

"You are. But you'll be okay. You're a nice and a fine girl." (To jsi. Ale budeš zas v pořádku. Jsi hodné a prima děvče.)

"Fajn gol," zabručela spokojeně. "Jů najs boj."

"Well," řekl Američan.

"Jes! Najs boj! End ajm - hepi!" řekla.

"Then it's okay," řekl Američan.

"Ic oukej!" řekla plavovláška.

Potom se Američan konečně také nadral. Nahoře v pokoji byla jen jedna postel a potom leželi na zádech, dívčina plavá hlava v důlku Američanova bicepsu a hrudního svalu, a Američan, už zase vystřízlivělý, hleděl zamyšleně na lesklá plechová srdíčka, která si opilá dívka zapomněla vyndat z uší. Po stropě ujížděla světlá automobilů dole na ulici a za oknem se rozsvěcel červený, zelený a oranžový signál na křižovatce. Dívka pravidelně oddychovala. Měla dost. Spala.

Američan ještě chvíli ležel. Pak opatrně vstal, odešel k umývadlu, umyl si obličej studenou vodou a oblékl se. Potom přistoupil k oknu a pohlédl ven. Dole na chodníku se potácel hlouček opilců. Do pokoje hlasitě doléhal jejich zpěv.

Američan se ohlédl na dívku. Nahá, líbezná paže objímala prázdné místo na polštáři. Přes spící obličej spadaly plavé vlasy. Šero v pokoji proměňovalo všechno v krásný obraz, krásnější nežli skutečnost. Protože obraz je jen zachycením okamžiku, není na něm ani minulost, ani budoucnost. Proto může být krásný.

Američan se otočil zpátky k oknu. Za oknem osvětlovaly reflektory z nějakých důvodů průčelí vysokého chrámu zlatou svatozář kolem sochy světce na kamenném štítě. Pod mlčící klenbou, v atlasem vystlaném svatostánku dřímál bílý symbol betlémskéo pacholety. Z dálek noční oblohy znělo slabé vrčení. Mezi bílými hvězdami plulo rychle červené a zelené světýlko neviditelného letadla.

"Oh, hell!" řekl Američan polohlasem a hleděl na noc, na chrám, na vzdalující se opilé noční chodce. Potom se otočil a podíval se ještě jednou na plavovlášku. Kadeře se jí odhrnuly z čela a bylo jí vidět obličej, prázdný a bez znaků inteligence, ale živý, líbezný, dívčí obličej. Dopadala naň záře reflektorů, odrážející se od průčelí chrámu. Ale Američan věděl, že o osudu této dívky nebude rozhodovat betlémské pachole, ale mnohem spíš betlémská ocel.

Otočil se, na světlý obláček dívčina kombiné na židli položil balíček s nylonkami a desetidolarovou bankovkou a bez ohlednutí vyšel na chodbu a zavřel za sebou dveře.

1946

Divák v únorové noci

Marii

*... Život... je vlastně vždycky jenom tragédie;
ale v jednotlivostech má charakter veselohry...*

ARTHUR SCHOPENHAUER

Seděli jsme právě v Bulváru v boxu, když jsme to uslyšeli. Ozvalo se to zezdola za oknem, nějak zoufale a odhodlaně a vzdorovitě. Ať žije prezident Beneš. Freddy vstal a podíval se z okna. Viděl jsem, jak se mu rozšířily oči. Pak docela mimovolně zvedl ruku, pokynul těm dole a řekl příškrčeným hlasem „Nazdar“. Bylo vidět, že to je síla zvyku.

„Co je?“ zeptal se Dóďa.

„Študáci,“ řekl Freddy a díval se pořád z okna. „Študáci nebo co. Maj vlajku a vobraz Masaryka.“

Vstali jsme a podívali jsme se taky z okna. Po Václaváku táh skromný dav, nějakých dvě stě, tři sta mladých kluků a holek, vpředu nes jeden bledý vytáhlý vlajku a tvářil se smrtelně vážně a kousek za ním nesli veliký obraz prezidenta Masaryka, jak ho měli někde schovaný od sjezdu. Byli to zřejmě národní socialisti.

„Podívejte! Táhle je Tom,“ řekl Dóďa.

„Kde?“ zeptal jsem se.“

„Táhle. Jak nesou ten vobraz, tak kousek za nima.

Díval jsem se, ale nemoh jsem ho najít.

„Vidíš? A vedle něj je Věra. Vidíš?“

Vtom jsem je spatřil. Tom šel bez klobouku a kolem krku měl barevnou šálu a Věra kouřila cigaretu. Bylo vidět, že je rozčilená. Napadlo mi, jak budou zítra psát o provokaci zlaté mládeže. A byla to blbost. Neměli to dělat takhle. Měli se na to ustrojít víc civilně. Prohlížel jsem si ty demonstranty a bylo mi blbě, jak jim sami dávali zbraň do ruky. Ovšem. Každý druhý kluk měl vysoké podrážky ze surové gumy. A holky kouřily. Ovšem. Zlatá mládež, potápkové, napíšíou o tom a tím se to odbude, protože samozřejmě potápka nemůže mít žádné vlastenecké city a tak podobně. Bylo to blbě.

„Jak se tam dostali?“ zeptal jsem se.

„Tom je přeci zuřivej nársoc,“ řekl Freddy.

„To sem ani nevěděl.“

„No jó. A Věra je myslim eště horší.“

„Já myslel, že sou bezpartajní.“

„Kdepak,“ Freddy zmlkl a hleděl z okna. Viděl jsem, že jim drží palce. Já sám se na to díval dost chladně, ale znal jsem ten pocit, který Freddy asi měl. Vlna souhlasu a radosti, že člověk není sám, a taková provokativní radost, že jim dokazujem, že se nebojíme. Se mnou samým to nehnulo. Necítil jsem to tak stoprocentně. Jednak jsem měl pochyby, kdo vlastně má pravdu, a díval jsem se na to všechno tak trochu jako na velké divadlo. Je to třeba zvrhlé, ale já z toho měl radost. Že se něco děje. Že se zas něco děje a že jsem v tom. Vidět ulice plné lidí a demonstrace a cítit ve vzduchu to napětí, vidět sonyboje a bajonety a zvláštní vydání novin, to bylo moje. Od revoluce mi nebylo tak dobře a vzrušeně. Bylo to skoro zas jako za války. Tohle bylo, ať to je jakkoli nelidské, lepší než ten blbý zatuchlý mír.

„Sakra,“ řekl Freddy. „Dem tam. Podťe. Dem s nima.“

„Neblbni, řekl Dóďa. „Buď rád, že ses do ničeho nezamotal.“

Freddy pořád koukal z okna a hryzal si rty.

„Houby,“ řekl. „Dem tam. Já du. Podťe.“

„Říkám ti, neblbni, čoeče. Začnou do nich střílet a pak budeš-“

„Ale hlouposti. Tak ať začnou. Jen ať si to zkusej a uviděj!“

„Hovno uviděj,“ řekl Dóďa. „Sedni si, čoeče, a sed'. Buď rád, že sme tu za větrem.“

Díval jsem se na ně a bavilo mě to. Freddy byl hrozně vášnivý, když šlo o politiku. Do smrti nezapomenu, jak dal přes hubu jednomu sonybojovi při sjezdu mladých nársoc. Takový byl. A komunisty by vraždil na místě.

„Ty vole,“ řekl Dóďovi. „A co si myslíš, že bude, dyž budou všichni takhle sedět?“

„Hovno bude.“

„Ano. To bude protože komunisti všechno sežerou.“

„Ty tý vaší pitomý partaji nepomůžeš.“

„Ne. Ale dyž tam pudou všichni-“

„Tak se poserete všichni dohromady. Čoeče, co chcete dělat proti automatům?“

„Však voni se nevodvážej střílet.“

„Ale vodvážej. Viděls je, ne? Viděls ty vizáže.“

V tom měl Dóďa pravdu. Vším jsem si jich taky, sonybojů, jak se odpoledne procházeli ve dvojicích po Václaváku s automatem na prsou a z obličejů jim bylo vidět, jak jim to dělá dobře, flákat se tam tak mezi davem a vidět, jak z nich mají všichni strach.

Freddy zaťal zuby a zase se zahryzl do rtů. Za oknem znělo slábnoucí volání. Ať si kdo chce co chce říká, my jsme děti Masaryka, volali. Vstal jsem a zahlédl jsem ještě tu vlajku, jak se kymácela na Můstku. Lidi na chodnících stáli rozpačitě, někteří, ale málokterí, zamávali a vykřikli „Nazdar“, ale většinou se na ně jen užasle

a bezvýrazně dívali a zřejmě s nima naplno souhlasili. Ale měli strach. Viděl jsem, že mají strach a že to všechno dopadne mizerně. S tímhle davem se nedalo nic dělat. Vlastně to nebyl dav. To byli pořád jednotlivci a byli by rádi něco dělali, ale báli se o kůži.

„Podť ven, řekl sem.

Dód'a se na mě podíval.

„Ty chceš taky do toho lízt?“

„Ne. Jen tak se chci podívat po ulicích.“

„Tak dem,“ řekl rychle Freddy a vstal.

„Chlapci, nechoďte,“ řekl Dód'a.

„Ale podť. Dyť my nikam nepudem,“ řekl jsem.

„Nech ho, dyž má strach blbec, řekl Fredd.

„Ty vole,“ řekl Dód'a pohrdavě a vstal. „Mně je to jedno a já se taky do ničeho míchat nebudu, to vám říkám zrovna. Kdo se chce mermomocí do něčeho navízt, prosim.“

„Tak dem,“ řekl Freddy. „Pane vrchní!“ zavolal... Vrchní přiběhl, jako by se nic nedělo, a začli jsme platit. Dód'a si od něho koupil cigarety. Byl klidný. Rozhodně klidnější než Freddy a vypadal starší. Už jsem se nemoh dočkat, až budem venku.

Vešli jsme do pasáže, která byla plná lidí, a byl mráz. V černém rámu pasáže svítilo Václavské náměstí se sněhem a blátem. Byli jsme venku.

„Dem dólu,“ řekl Freddy. Věděl jsem, proč tam chce. Šel tam ten průvod. Ovšem. Zahnuli jsme dolů. Všude bylo nezvykle mnoho lidí. Bylo jasno a zima a lidé chodili ve dvou hustých proudech, pomalu a čekali. Z Baťovy pasáže se vynořil oddíl sonybojů. Zastavili jsme se, abychom je nechali přejít. Díval jsem se jim do obličejů, abych viděl, jak se tváří. Byli to většinou obtlouštější tatíci a bylo jim trapně. Vedl je nějaký nařvaný fracek a ten šel tak rychle, že mu většina sotva stačila. Měl automat pod paží a připadal si důležitý a vojenský. Zřejmě se vžíval do své policejní role. Napadlo mě, čím se jeho pocity asi liší od pocitů těch šucpolicajtů, kteří to tady čistili v listopadu třicet devět. Asi ničím. Tatíci v esenbáckých uniformách natahovali zoufale nohy, klouzali po náledí a potili se. Ti neměli automaty. Jen nějaké obyčejné flinty přes rameno. Freddy mi vzal tu myšlenku z úst.

„Tak co? Ty by si asi určitě něco začli, co?“ řekl.

„Však to sou ty nespolehlivý. Stejně je někam vodváděj. Ty by taky proti vám neposlali.“

„Dyť je jich věčina takovejch.“

„Prosimtě. Seš slepej ne?“

„Ale však ty mladý by si to taky rozmysleli.“

„Ty si myslíš, že myslej?“ řekl Dód'a ironicky. „Prosimtě, ty dělaj, co jim naříděj. Úplně jak Němci.“ Freddy mlčel.

„To je kuratórium, čoeče,“ mluvil dál Dód'a. „To sou všechno vodchovanci kuratória. Tyhle chlapi sou pro mě úplně stejný jak esesáci. Ať někdo říká, že jenom Němci byli takový zvířata. V každým národě sou takový zvířata.“

Dód'a se dostával do ráže. On doved nesmírně nadávat, když se do ní dostal. Najednou neměl vůbec strach. Ale to byl on. Řvát do davu by nešel. Ale sám uměl mluvit, nahlas a tak, že to všichni kolem museli slyšet. Za války to taky dělal. Dva dni po tom, co chcíp Heydrich, začal u City nadávat na Franka a na německá zvěrstva, že všichni, kdo stáli s ním, dostali strach a utekli. Ale nestalo se mu nikdy nic. Měl štěstí.

„Kdy má mluvit Beneš?“ zeptal jsem se, abych ho umlčel.

„Ten nebude,“ řekl lakonicky.

„Jak to?“ řekl vyzývavě Freddy.

„Prosimtě. Nepustěj ho do rozhlasu. Jako Majera.“

„Nekecej. Beneše tam pustěj.“

„No uvidíme.“

„Beneše tam musej pustit, protože by z toho měli mezinárodní vostudu.“

„Co?“

„Co?“

„Cos to řek?“ řekl Dód'a nepřijemně.

„Co?“

„Cos to řek? Mezinárodní vostudu?“ pokračoval ironicky.

„No samo.“

„Ty myslíš, že komunistum záleží na mezinárodní vostudě? To seš teda naivní, čoeče.“

Freddy zrudnul.

„Já ti říkám, že tam Beneše pustěj, protože Beneš má autoritu u celýho národa, že, i u komunistů.“

„Ty seš taky,“ řekl Dód'a útrpně. „Co vás prosimtě učili v těch vašich ideologickejch kursech?“

„No a jak si představuješ, že Beneše nepustěj?“

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.